

Chủ đề 3: Use Case Diagram

Nội dung

- Tổng quan về xác định yêu cầu
- Các loại yêu cầu
- Xác định yêu cầu
- Mô hình hoá yêu cầu người dùng sử dụng Use Case Diagram

YÊU CẦU CỦA NGƯỜI DÙNG

Yêu cầu phần mềm

- **Yêu cầu người dùng - User requirements**

- Các phát biểu bằng ngôn ngữ tự nhiên cộng với các sơ đồ về các dịch vụ mà hệ thống cung cấp và các ràng buộc về vận hành.
- Được viết cho khách hàng.

- **Yêu cầu hệ thống – System requirements**

- Một tài liệu có cấu trúc bao gồm các mô tả chi tiết về các chức năng và dịch vụ của hệ thống cùng với các ràng buộc về vận hành.
- Định nghĩa cái gì cần được cài đặt
 - Có thể là một phần của một hợp đồng giữa khách hàng và người nhận thầu.

Xác định yêu cầu

- Khi nào thực hiện **xác định yêu cầu**?
- **Quy trình** thực hiện xác định yêu cầu ?
- Đặc tả yêu cầu người dùng như thế nào ?

Xác định yêu cầu (tt)

- **Xác định yêu cầu** được thực hiện trong các trường hợp sau:
 - Có yêu cầu từ phía khách hàng
 - Kế hoạch thực hiện dự án được chấp nhận (Project proposed)

Xác định và thu thập yêu cầu

- Phân loại yêu cầu: Có 2 loại yêu cầu chính:
 - Yêu cầu chức năng (functional requirements):
 - Là danh sách các công việc sẽ được thực hiện trên máy tính cùng với các thông tin mô tả tương ứng.
 - Yêu cầu phi chức năng (non--functional requirements)
 - Là các yêu cầu liên quan đến chất lượng phần mềm. (Yêu cầu về chất lượng PM)
 - Là sự ràng buộc trên cách thức thực hiện yêu cầu chức năng.

Ví dụ Phân loại yêu cầu

Yêu cầu	Loại
Thống kê doanh thu bán hàng	Chức năng
Tra cứu sách	Chức năng
Xử lý và phản hồi nhanh	Phi chức năng
Bảo mật mật khẩu	Phi chức năng

Yêu cầu chức năng

- Được chia làm 2 loại:
 - Yêu cầu chức năng nghiệp vụ.
 - Yêu cầu chức năng hệ thống.

Yêu cầu chức năng nghiệp vụ

- Các chức năng của PM
 - tương ứng với công việc có thật trong thế giới thực.
- Có 4 loại chức năng chính ứng với 4 loại nghiệp vụ thông dụng trong các lĩnh vực:
 - Chức năng Lưu trữ
 - Chức năng Tra cứu
 - Chức năng Tính toán
 - Chức năng Kết xuất

Yêu cầu chức năng nghiệp vụ (tt)

- Chức năng lưu trữ:

- Tương ứng với các công việc ghi chép thông tin sổ sách.
- VD: ghi nhận điểm thi kết thúc học phần của sinh viên với qui định điểm số (từ 0 đến 10)

- Chức năng tra cứu:

- Tương ứng với các công việc tìm kiếm và xem thông tin tương ứng.
- VD: tìm sách và xem tình trạng sách

- Chức năng tính toán:

- Tương ứng với các công việc tính toán (theo qui định, công thức cho trước)
- VD: tính tiền phạt trả sách trễ hạn theo qui định phạt

- Chức năng kết xuất:

- Tương ứng với các công việc lập các báo cáo (theo biểu mẫu cho trước)
- VD: Lập báo cáo thống kê về số lượt mượn sách theo từng thể loại trong năm

Yêu cầu chức năng hệ thống

- Là các chức năng PM phải **phát sinh thêm khi tiến hành các công việc trên máy tính** thay vì trong thế giới thực.
- Là các chức năng **không tương ứng với bất kỳ công việc nào trong thế giới thực** (có nhu cầu nhưng không thể thực hiện thủ công).
- Một số chức năng hệ thống thông dụng sau:
 - Phân quyền sử dụng giữa các loại người dùng.
 - Sao lưu, backup, phục hồi thông tin.
 - Định cấu hình thiết bị, ngày giờ làm việc.
 - Mô phỏng hoạt động thế giới thực.
 - Báo động, nhắc nhở người dùng.

Yêu cầu chức năng hệ thống (tt)

- Phân quyền sử dụng giữa các loại người dùng.
 - VD: Phân quyền cho 3 loại người dùng trong phần mềm quản lý thư viện.
 - Quản trị hệ thống: có quyền sử dụng tất cả các chức năng.
 - Thủ thư: chỉ sử dụng các chức năng liên quan đến việc mượn trả sách.
 - Độc giả: chỉ sử dụng chức năng tra cứu.
- Sao lưu, backup, phục hồi thông tin.
 - VD: Sao lưu thông tin các học sinh đã ra trường và chỉ phục hồi khi cần thiết.

Phân quyền sử dụng

Thủ thư và Quản trị phải đăng nhập trước khi sử dụng

STT	Chức năng	Độc giả	Thủ thư	Quản trị Hệ thống
1	Lập thẻ độc giả		X	X
2	Tiếp nhận sách mới		X	X
3	Tra cứu sách	X	X	X
4	Cho mượn sách		X	X
5	Nhận trả sách		X	X
6	Lập báo cáo		X	X
7	Thay đổi qui định			X
8	Sao lưu, phục hồi			X
9	...			X

Yêu cầu chức năng hệ thống (tt)

- Định cấu hình thiết bị, ngày giờ làm việc.
 - Chọn loại máy in, kích thước giấy, niên khoá hiện hành, tháng làm việc hiện tại...
- Báo động, nhắc nhở người dùng.
 - Nhắc nhở thủ thư gửi giấy báo đòi sách khi có độc giả mượn sách quá hạn.
 - Báo động khi có khách hàng thiếu nợ quá lâu hay số tiền quá lớn.

Yêu cầu phi chức năng

- Yêu cầu về sản phẩm:
 - Yêu cầu khả dụng
 - Yêu cầu hiệu quả (về hiệu năng, về không gian), tốc độ xử lý
 - Yêu cầu về độ tin cậy
 - Yêu cầu khả chuyển
- Yêu cầu về tổ chức:
 - Yêu cầu chuyển giao
 - Yêu cầu triển khai
 - Yêu cầu về chuẩn
- Yêu cầu mở rộng:
 - Yêu cầu hoạt động bên trong
 - Yêu cầu đạo đức
 - Yêu cầu pháp lý
 - Yêu cầu về cá nhân
 - Yêu cầu an toàn

Xác định và thu thập yêu cầu

- **Khái niệm:**

- Quá trình nắm bắt yêu cầu
- Làm rõ yêu cầu
- Gợi mở yêu cầu

- **Kỹ thuật thu thập yêu cầu:**

- Phỏng vấn
- Bảng câu hỏi
- Nghiên cứu các tài liệu
- Quan sát thực tế
- Lập kịch bản (scenarios)
- Phân tích thiết kế nhóm (JAD)

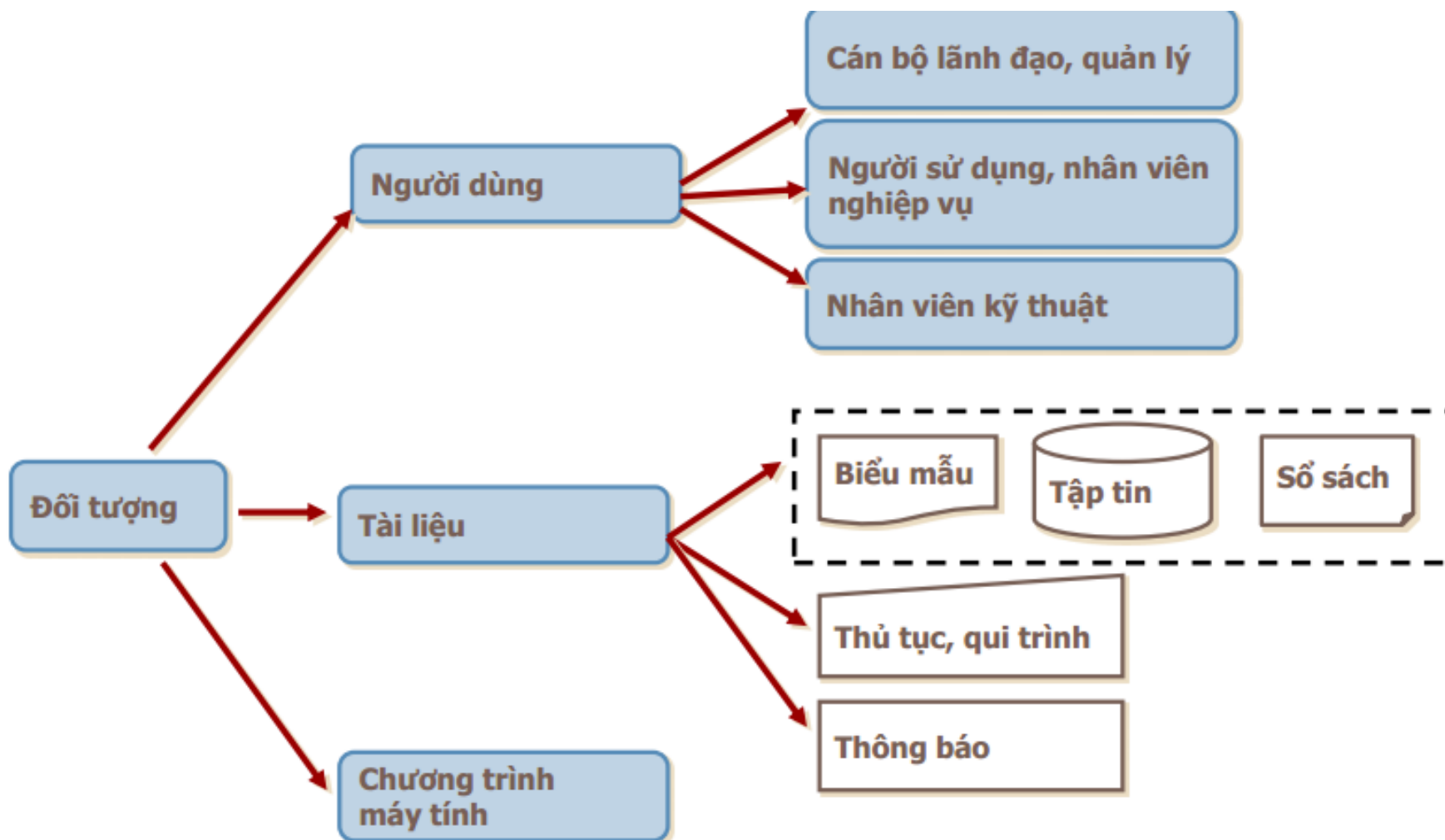

Nội dung khảo sát

- Hiện trạng nghiệp vụ
- Hiện trạng tổ chức
- Hiện trạng tin học

Đối tượng khảo sát

Phỏng vấn

- Phỏng vấn cá nhân/phỏng vấn nhóm?
 - Phỏng vấn cá nhân
 - Phỏng vấn nhóm
- Phỏng vấn tự do/phỏng vấn có định hướng?
 - Phỏng vấn tự do
 - Người được hỏi có cảm giác thoải mái, cung cấp nhiều thông tin sâu sắc
 - Nguy cơ: không có được những thông tin cần thiết, thông tin khó hệ thống được
 - Phỏng vấn có định hướng
 - Người được hỏi có thể cảm thấy không thoải mái, ít có khả năng ghi nhận được nhận xét, ý kiến, suy nghĩ riêng của người được phỏng vấn, ít cảm nhận được thái độ của họ đối với hiện trạng.
 - Có thể định hướng nội dung cần tìm hiểu, có thể hệ thống hóa các vấn đề ghi nhận được

Phỏng vấn (tt)

- Làm việc với cấp lãnh đạo để nắm mục tiêu của hệ thống phần mềm cần xây dựng, những đối tượng cần phỏng vấn
- Yêu cầu cấp lãnh đạo thông báo xuống các phòng ban, đơn vị để hợp tác
- Phân tích để xác định đúng và đủ những đối tượng cần phỏng vấn
- Hẹn lịch làm việc
- Xác định trước vị trí/trách nhiệm của người sắp phỏng vấn

Phỏng vấn (tt)

- Khi tìm hiểu, cần ghi nhận các thông tin:
 - Nội dung: cái gì?
 - Bao giờ có: thời gian + thời hạn
 - Bằng cách nào có nội dung thông tin đó
 - Nội dung đó ở dạng gì?
 - Đánh giá của người được phỏng vấn về tình hình hiện tại thực hiện nghiệp vụ
- Không nên:
 - Đưa nhận xét cá nhân của người phỏng vấn
 - Dùng thuật ngữ/ngôn ngữ Tin học

Phỏng vấn (tt)

- Sau khi phỏng vấn

- Lập báo cáo phỏng vấn sau khi kết thúc cuộc phỏng vấn. Thường theo mẫu:

Báo cáo phỏng vấn

- Biên bản được duyệt bởi
- Người thực hiện
- Những người được phỏng vấn
- Ngày phỏng vấn
- Mục tiêu
- Tóm tắt nội dung
- Vấn đề mở
- Nội dung chi tiết

Sử dụng bảng câu hỏi

- Phải trình bày rõ:
 - Mục đích của bảng câu hỏi,
 - Mục đích sử dụng những thông tin trong bảng câu hỏi,
 - Tính bảo mật thông tin trả lời (không tiết lộ ai là người cung cấp thông tin, không để lộ ra ngoài tổ chức...)
- Hướng dẫn cách điền: rất cần thiết, cần lưu ý để tránh hiểu nhầm
- Thời hạn trả về
 - Cần nhắc khi gần đến thời hạn
- Câu hỏi trình bày rõ ràng
- Hình thức bảng câu hỏi phải dễ dàng để xử lý tự động
- Cần để dành chỗ để ghi câu trả lời.
 - Thêm chỗ cho lời bình
 - Không phải chỉ ở cuối trang, hay cuối bảng câu hỏi,
 - Nên dự kiến những câu hỏi nào sẽ có ý kiến thêm thì nên có sẵn chỗ để ghi lời bình ngay dưới câu hỏi đó)

Nghiên cứu các tài liệu

- Các tài liệu (có thể tìm hiểu những văn bản chung)
- Những quy định nội bộ
- Các báo cáo liên quan
- Những quy định về quy trình nghiệp vụ
 - Rất khó có đầy đủ văn bản quy định về quy trình nghiệp vụ
 - Đơn vị đạt chuẩn ISO?
- Những quy định “bất thành văn” !!!
- Thường dễ tiến hành hơn kỹ thuật phỏng vấn hay bảng câu hỏi
- Thường được tiến hành trước làm cơ sở chuẩn bị cho việc phỏng vấn hay dùng bảng câu hỏi

Quan sát thực tế

- Tiến hành sau cùng (nếu cần thiết)
- Kiểm tra lại:
 - Đã hiểu đúng nghiệp vụ hiện tại?
 - Có những ngoại lệ?
 - Phát hiện những khó khăn, lỗ hổng trong quy trình nghiệp vụ

Phương pháp lập kịch bản

- Ý tưởng:
 - Xem phần mềm như một vở kịch
 - Phân chức năng thành những tình huống sử dụng
 - Mỗi tình huống sử dụng cho một kịch bản diễn
- Ưu điểm:
 - Yêu cầu được gom nhóm và có cấu trúc
 - Yêu cầu được mô tả chi tiết và rõ ràng

Phương pháp lập kịch bản (tt)

Chức năng (màn diễn)	Tình huống (cảnh diễn)	Mô tả (kịch bản)
Đăng nhập	Người dùng đăng nhập thành công	<ul style="list-style-type: none"> Hệ thống: yêu cầu tên đăng nhập và mật khẩu Người dùng: cung cấp thông tin rồi đề nghị đăng nhập Hệ thống: Chuyển tới màn hình chính
	Người dùng đăng nhập thành công	<ul style="list-style-type: none"> Hệ thống: yêu cầu tên đăng nhập và mật khẩu Người dùng: cung cấp thông tin rồi đề nghị đăng nhập Hệ thống: thông báo sai và đề nghị cung cấp lại
	Quản trị đăng nhập thành công	<ul style="list-style-type: none"> Hệ thống: yêu cầu tên đăng nhập, mật khẩu và câu hỏi bí mật Người dùng: cung cấp thông tin rồi đề nghị đăng nhập Hệ thống: Chuyển tới màn hình chính
	Quản trị đăng nhập thành công	<ul style="list-style-type: none"> Hệ thống: yêu cầu tên đăng nhập, mật khẩu và câu hỏi bí mật Người dùng: cung cấp thông tin rồi đề nghị đăng nhập Hệ thống: thông báo sai và đề nghị cung cấp lại

Phân tích thiết kế nhóm - JAD

- JAD – Joint Application Design
- Kỹ thuật áp dụng cho các giai đoạn **phân tích yêu cầu và đặc tả**
- Các nhà phát triển và khách hàng làm việc như một nhóm chung và **có trách nhiệm chung** đối với kết quả đầu ra.
- Nhóm làm việc sẽ **thảo luận** các yêu cầu cần có, thiết kế các màn hình và báo cáo, **xây dựng mô hình định khung nhanh**, rút ra các đặc tả
- Chủ yếu dựa trên sự **đồng thuận** (consensus)

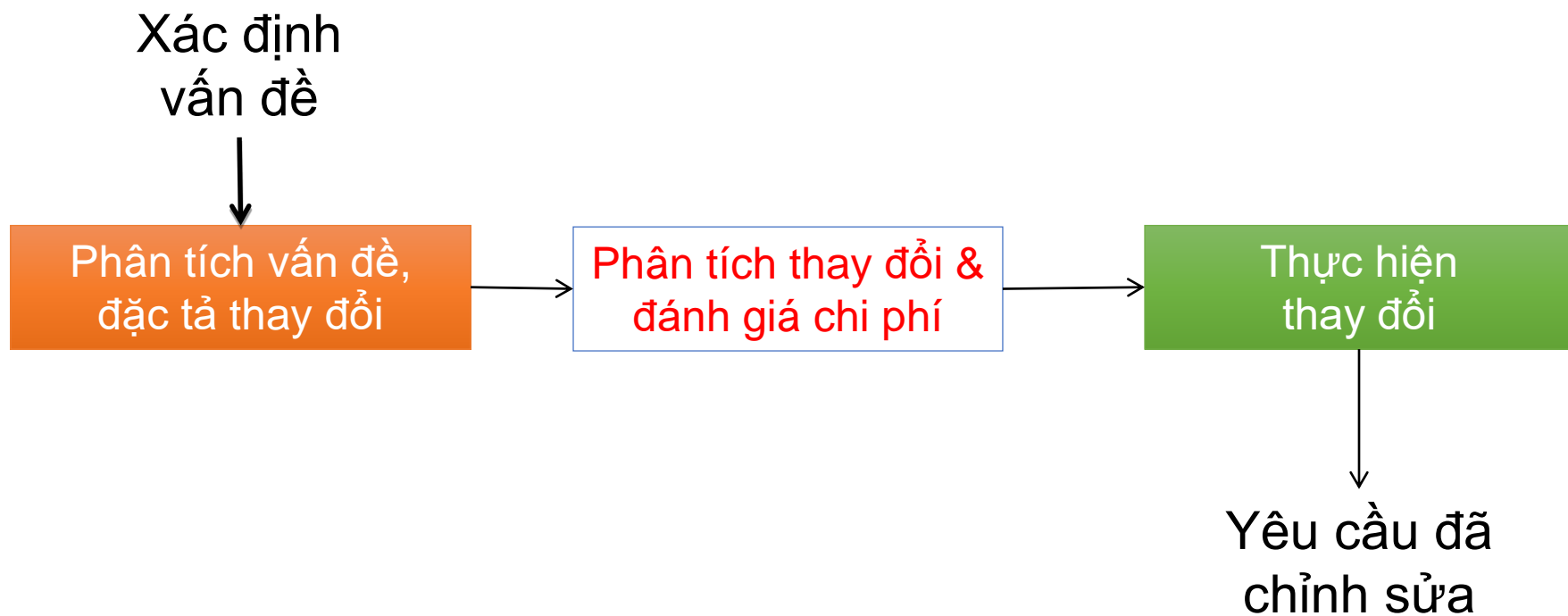
Kỹ thuật thu thập yêu cầu

- Một số tiêu chí để chọn kỹ thuật phù hợp

	Phỏng vấn	JAD	Bảng câu hỏi	Quan sát	Phân tích tài liệu có sẵn
1) Loại thông tin	Hiện có và sắp có	Hiện có và sắp có	Hiện có	Hiện có	Hiện có
2) Độ sâu của thông tin	Lớn	Lớn	Vừa	Thấp	Thấp
3) Bề rộng của thông tin	Thấp	Vừa	Lớn	Thấp	Lớn
4) Tính tích hợp của thông tin	Thấp	Lớn	Thấp	Thấp	Thấp
5) Có liên quan đến NSD	Vừa	Cao	Thấp	Thấp	Thấp
6) Chi phí	Vừa	Cao	Thấp	Thấp	Thấp

Quản lý thay đổi

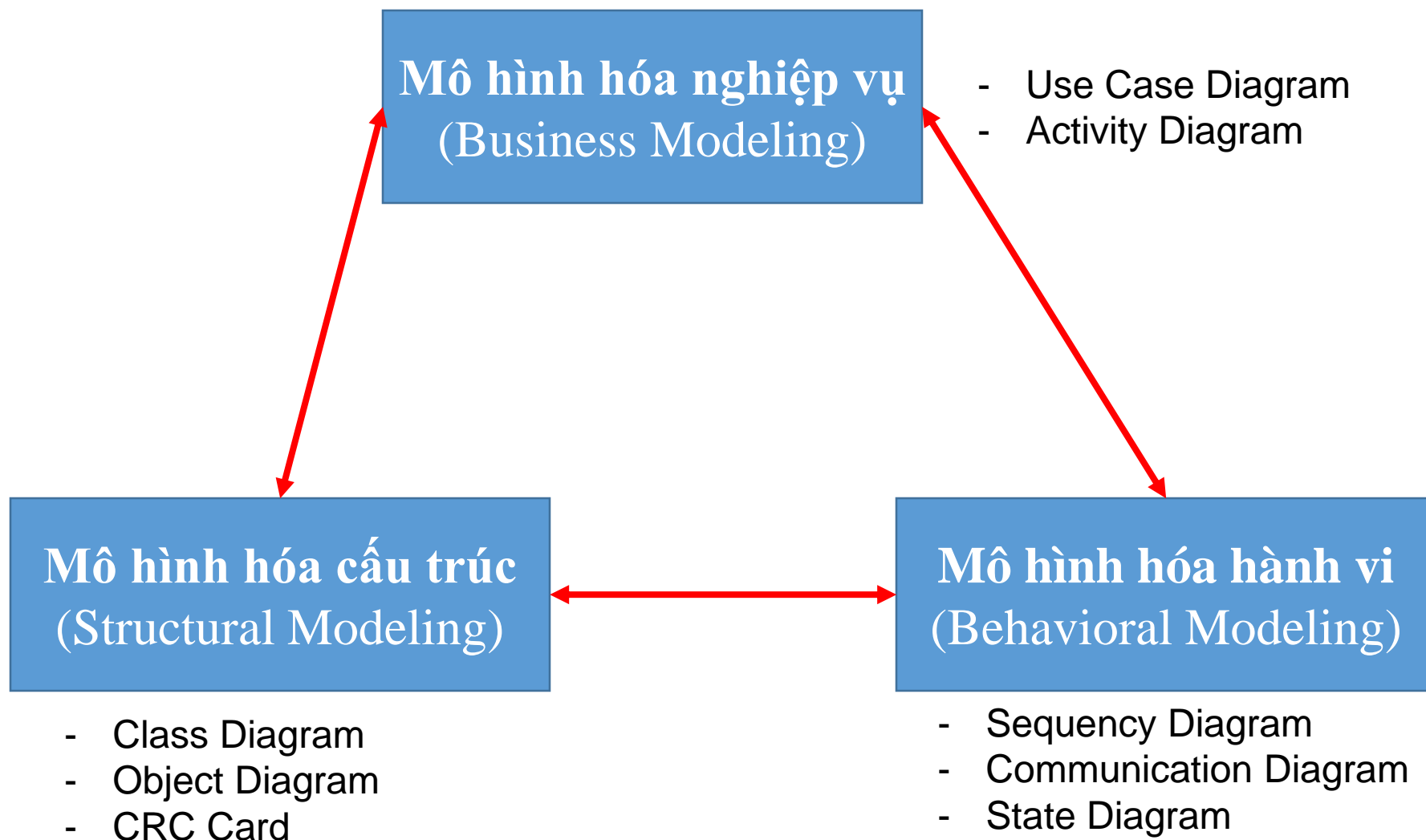

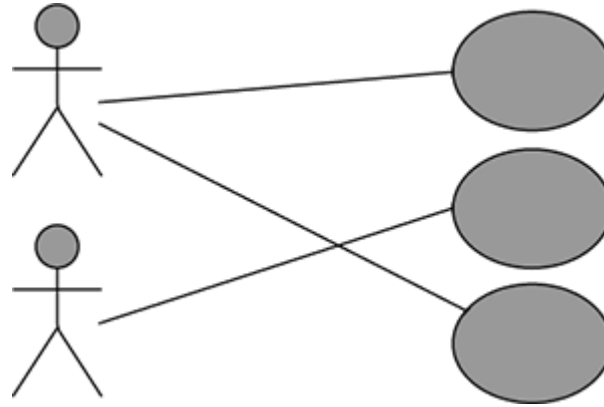
Quản lý thay đổi yêu cầu

- Nên áp dụng cho tất cả các thay đổi được đề xuất đối với bộ yêu cầu.
- Các giai đoạn chính
 - **Phân tích vấn đề:** Thảo luận về vấn đề của các yêu cầu và đề xuất thay đổi; Bổ sung chi tiết; Chốt lại những điểm sẽ thay đổi.
 - **Phân tích thay đổi và đánh giá chi phí.** Đánh giá hiệu ứng của thay đổi đối với các yêu cầu khác; Ra quyết định có thực hiện thay đổi hay không.
 - **Thực hiện thay đổi.** Cập nhật tài liệu yêu cầu và các tài liệu khác để thực hiện thay đổi đã xét.

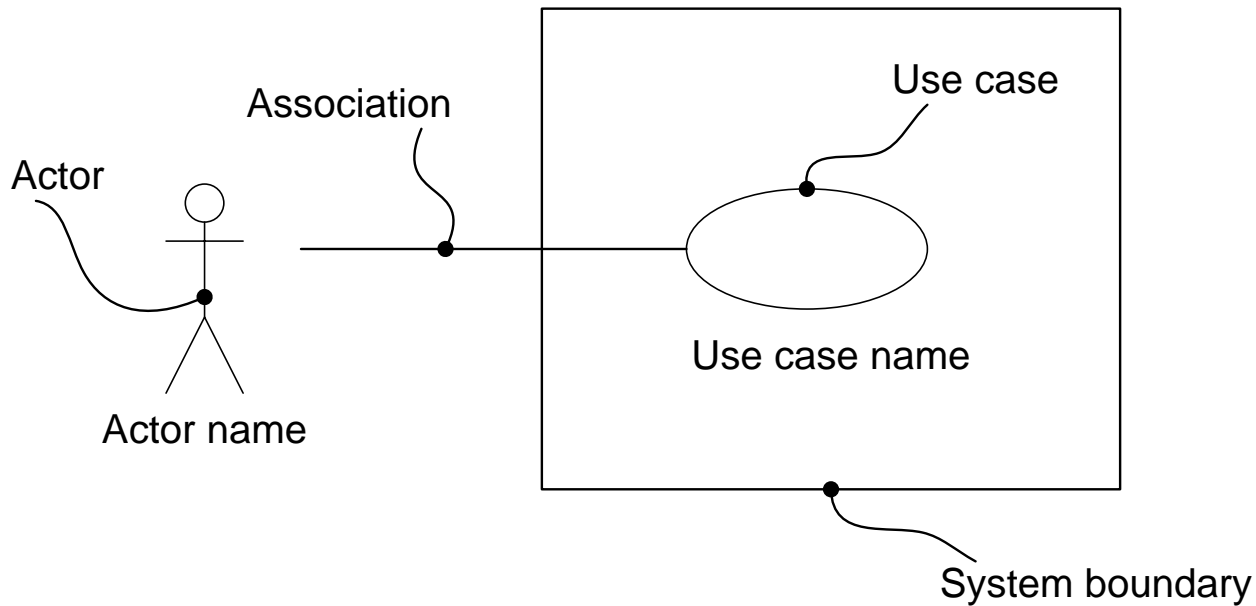

Mô hình hóa nghiệp vụ

Use Case Diagram

Nội dung

- Use case và biểu đồ Use Case
- 3 thành phần của biểu đồ Use Case
- Tạo quan hệ giữa các Use Case
- Vai trò của biểu đồ Use Case
- Ví dụ

Use Case Diagram

- Tập trung vào người sử dụng của hệ thống
- Đưa ra những vai trò của người sử dụng khi tương tác với hệ thống
- Đưa ra những dịch vụ cơ bản (Use Case)
- Đưa ra hình ảnh tương tác giữa các user hay các vai trò

Use Case Diagram

- Ghi nhận chức năng hệ thống dưới góc nhìn của **người sử dụng**
- Được xây dựng trong giai đoạn đầu của quy trình CNPM
- Mục tiêu:
 - Đặc tả ngữ cảnh của 01 hệ thống
 - Nắm bắt các yêu cầu của hệ thống
 - Xác nhận tính hợp lệ của kiến trúc hệ thống
 - Định hướng quá trình cài đặt và phát sinh các trường hợp test
- Được dùng bởi **nhà phân tích**

Ví dụ

Xét phần mềm Quản lý học sinh cấp III

STT	Yêu cầu		Nhóm người dùng
1	Tiếp nhận học sinh	↔	Giáo vụ?
2	Lập danh sách lớp	↔	Giáo vụ?
3	Tra cứu học sinh	↔	Mọi người? Phụ huynh? Học sinh?
4	Nhận bảng điểm môn	↔	Giáo viên? Giáo vụ?
5	Xem báo cáo tổng kết	↔	Ban giám hiệu?
6	Thay đổi quy định	↔	Ban giám hiệu? Quản trị hệ thống?

- ❖ **Một nhóm người dùng** tương ứng với **một Actor**
- ❖ **Mỗi Nhóm người dùng** (Actor) được quyền sử dụng **một hay nhiều chức năng trong hệ thống**
- ❖ **Một chức năng** có thể cho phép **nhiều Nhóm người dùng** sử dụng
- ❖ **Nhiều nhóm người dùng** có cùng các **quyền hạn giống nhau**
- ➔ Nên xét là **1 Actor hay nhiều Actor?**
- ❖ Việc xác định Actor phụ thuộc **ngữ cảnh** và **quy trình thực tế**

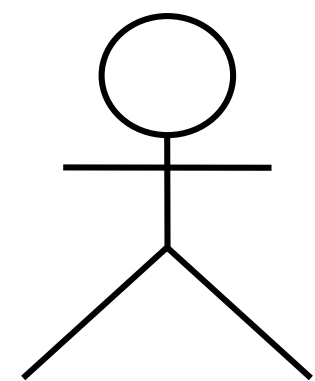
Ví dụ

Xét phần mềm Quản lý thư viện

STT	Yêu cầu		Nhóm người dùng
1	Lập thẻ độc giả	↔	Thủ thư
2	Nhận sách mới	↔	Thủ thư
3	Tra cứu sách	↔	Thủ thư? Độc giả? Khách bất kỳ?
4	Lập phiếu mượn	↔	Thủ thư
5	Nhận trả sách	↔	Thủ thư
6	Thay đổi quy định	↔	Thủ thư? Quản trị hệ thống?

Actor \Leftrightarrow Phần cứng ngoại vi

□ Tác nhân **BÊN NGOÀI** hệ thống

□ Có tương tác với hệ thống

Tên Actor

Actor is a role, not a specific person

Con người

Phần mềm

Phần mềm khác

Phần cứng

Ví dụ

• Ví dụ:

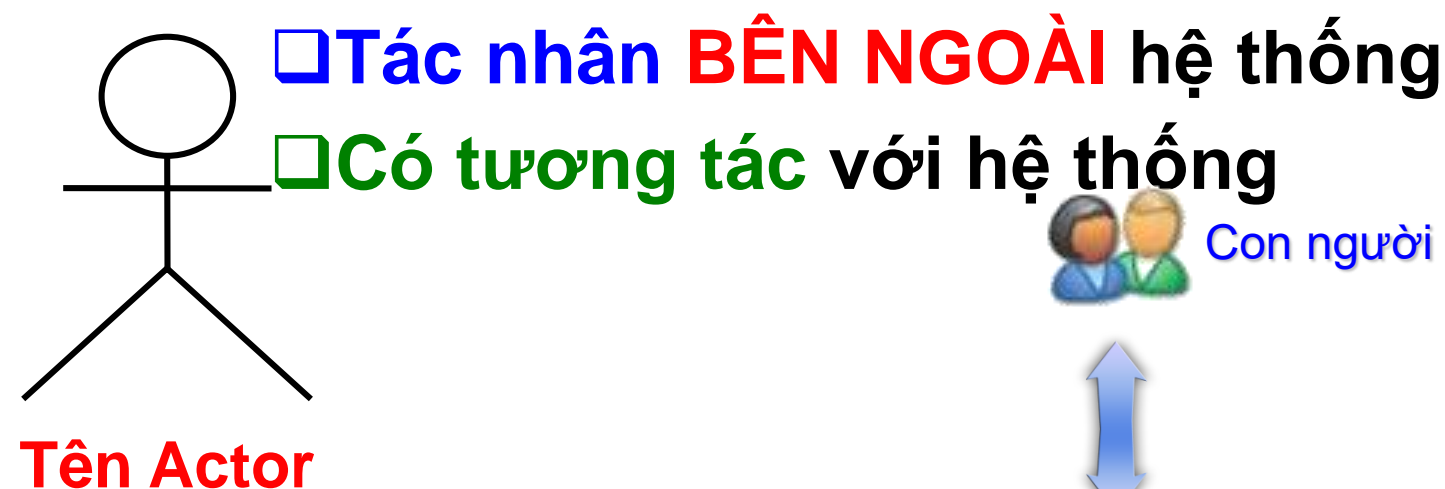
- Phần mềm quản lý Siêu thị:
 - Đọc thông tin từ thiết bị đọc mã vạch
- Phần mềm quản lý cửa tự động:
 - Đọc thông tin từ camera
 - Phát lệnh điều khiển mở cửa
- Phần mềm quản lý ra vào các phòng trong công sở
 - Đọc tín hiệu từ đầu đọc thẻ từ
 - Phát lệnh điều khiển mở cửa
- Phần mềm chống trộm
 - Đọc tín hiệu từ camera, sensor
 - Phát lệnh điều khiển ra loa, đèn, điện thoại...

Các thiết bị ngoại vi
mà phần mềm
cần tương tác

Có cần liệt kê
tất cả thiết bị ngoại vi?

Actor \Leftrightarrow Phần mềm khác

Phần cứng

Phần mềm khác

Ví dụ

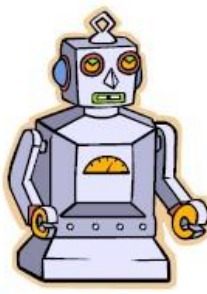
- Kết xuất/nạp dữ liệu từ Excel
- Kết xuất dữ liệu báo cáo ra phần mềm gửi email (Microsoft Outlook, Outlook Express...)
- Phần mềm trung gian kết nối để chuyển đổi email từ dạng Web-based sang POP3 (ví dụ Yahoo!Pop)
- ...

Tìm Actor?

Humans

Machines

External systems

Organizational Units

Sensors

Nhận diện các Actor

Trả lời một số câu hỏi như:

- Ai là người sử dụng chức năng chính của hệ thống?
- Ai cần sự hỗ trợ từ hệ thống để thực hiện công việc thường nhật của họ?
- Ai phải thực hiện công việc bảo dưỡng, quản trị và giữ cho hệ thống hoạt động?
- Hệ thống sẽ kiểm soát thiết bị phần cứng nào?
- Hệ thống đang xây dựng cần tương tác với những hệ thống khác hay không ?
- Ai hoặc vật thể nào quan tâm đến hay chịu ảnh hưởng bởi kết quả mà hệ thống phần mềm tạo ra?

What is a user story?

- An abbreviated description of a use case
- Used in [agile development](#)

Answers 3 questions:

1. **Who**?
2. Does **what**?
3. And **why**?

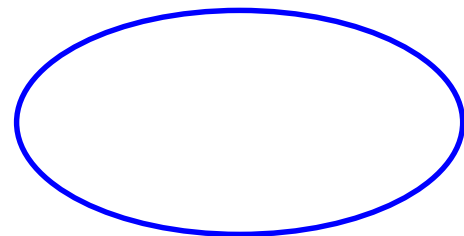
*As a <type of user>,
I want <some behavior from the system>
so that <some value is achieved>*

Khái niệm Use-Case

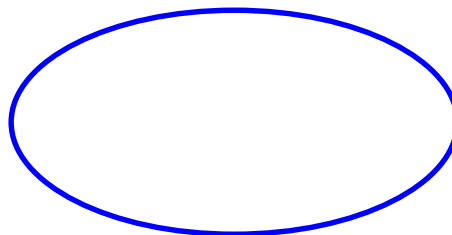
- Một Use-Case là một chuỗi các hành động mà hệ thống thực hiện mang lại một kết quả quan sát được đối với actor.
- Có thể hiểu một Use-Case là một chức năng của hệ thống, mang một ý nghĩa nhất định đối với người dung
- Được biểu diễn bằng hình Ellipse, bao gồm: tên, luồng sự kiện, kịch bản

Use-Case

Khái niệm Use-Case

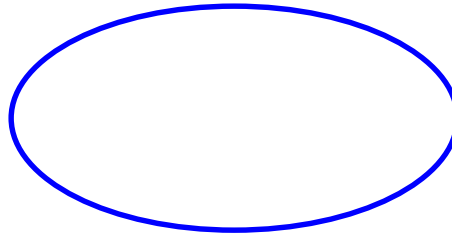

Use-Case

- Mỗi use case có các thuộc tính sau:
 - Action Steps
 - Extension Points
 - Exceptions
 - Pre-Conditions
 - Post-Conditions

Khái niệm Use-Case

Use-Case

- **Action Steps:**

- Mô tả các bước thông thường tương tác giữa người dùng và hệ thống khi thực hiện Use case này

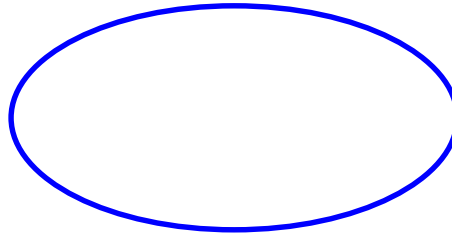
Khái niệm Use-Case

•Action Steps:

- Chọn chức năng xem thời khóa biểu
- Hiển thị màn hình cho phép người dùng chọn thông tin cần xem gì
- Chọn niên khóa từ danh sách hiện có trong hệ thống
- Chọn học kỳ từ danh sách hiện có trong hệ thống
- Chọn lớp hoặc tên giảng viên cần xem trong danh sách lớp và giảng viên hiện có trong hệ thống
- Hiển thị thông tin chi tiết thời khóa biểu lớp hoặc thời khóa biểu của giảng viên

Khái niệm Use-Case

Use-Case

- **Extension Points:**
 - Mô tả các trường hợp ngoại lệ khi sử dụng Use case này

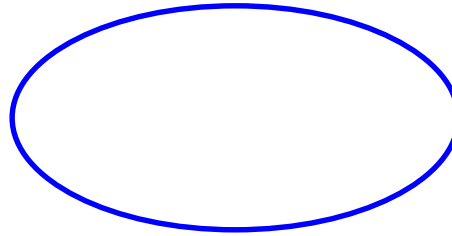
Khái niệm Use-Case

•Extension Points:

- **Nếu** người dùng hủy bỏ chức năng xem thời khóa biểu **thì** hệ thống quay trở lại màn hình trước khi người dùng chọn chức năng xem thời khóa biểu
- **Nếu** người dùng chọn xem thời khóa biểu của tất cả các lớp **thì** hiển thị TKB của tất cả các lớp các lớp
- Người dùng có thể chọn xem thời khóa biểu của tất cả các giảng viên
- Người dùng có thể in thời khóa biểu của từng lớp
- Người dùng có thể in thời khóa biểu của từng giảng viên

Khái niệm Use-Case

Use-Case

- Exceptions
 - Xử lý lỗi xảy ra trong quá trình người dùng sử dụng chức năng này

Khái niệm Use-Case

• Exceptions

- Người dùng chọn lớp chưa có thông tin, hệ thống báo lỗi và yêu cầu người dùng chọn lớp khác
- Người dùng chọn giảng viên chưa có thông tin, hệ thống báo lỗi và yêu cầu người dùng chọn giảng viên khác
- Trình duyệt không hiển thị được do lỗi javascript, hệ thống báo lỗi và yêu cầu người dùng chọn trình duyệt khác (ví dụ Firefox, Mozilla,..)

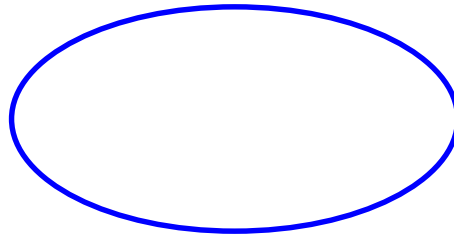
Khái niệm Use-Case

- Exceptions

- Trình duyệt không hiển thị được do lỗi đường truyền mạng (Request timeout) hệ thống yêu cầu người dùng refresh lại chức năng này
- Trình duyệt không hiển thị được do lỗi kết nối CSDL (Connection) hệ thống yêu cầu người dùng refresh lại chức năng này
- ...

Khái niệm Use-Case

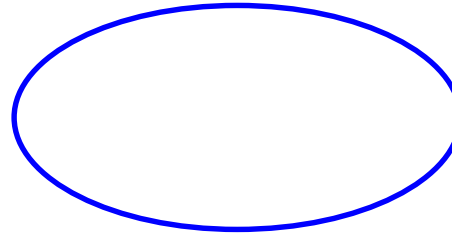

Use-Case

- Pre-Conditions
 - Điều kiện cần để thực hiện hành động

Khái niệm Use-Case

Use-Case

- Post-Conditions
 - Điều kiện cần để kết thúc hành động

Xét phần mềm Quản lý học sinh cấp III

STT	Yêu cầu
1	Tiếp nhận học sinh
2	Lập danh sách lớp
3	Tra cứu học sinh
4	Nhận bảng điểm môn
5	Xem báo cáo tổng kết
6	Thay đổi quy định

Bao gồm cả tính năng
Thêm mới, Xóa, và Sửa

❖ **Có bao nhiêu Use-case trong ví dụ này?**

Xét phần mềm Quản lý học sinh cấp III

STT	Yêu cầu
1	Tiếp nhận học sinh
2	Lập danh sách lớp
3	Tra cứu học sinh
4	Nhận bảng điểm môn
5	Xem báo cáo tổng kết
6	Thay đổi quy định

Bao gồm cả tính năng
Thêm mới, Xóa, và Sửa

❖ Có bao nhiêu Use-case trong ví dụ này?

Ví dụ

Xét phần mềm Quản lý thư viện

STT	Yêu cầu
1	Lập thẻ đọc giả
2	Nhận sách mới
3	Tra cứu học sinh
4	Lập phiếu mượn
5	Nhận trả sách
6	Thay đổi quy định

❖ **Có bao nhiêu Use-case trong ví dụ này?**

Phần mềm thí nghiệm mạch điện

STT	Yêu cầu
1	Sắp đặt mạch điện
2	Cung cấp nguồn điện
3	Thay đổi thông số
4	Lưu bài thí nghiệm
5	Lấy lại thí nghiệm
6	Thay đổi quy định

❖ **Có bao nhiêu Use-case trong ví dụ này?**

Tìm kiếm Use Case

Trả lời một số câu hỏi như:

- Actor yêu cầu chức năng gì của hệ thống?
- Actor cần phải đọc, tạo, xoá, sửa đổi hoặc lưu trữ thông tin nào đó của hệ thống không?
- Actor cần thiết phải được cảnh báo về những sự kiện trong hệ thống, hay actor cần phải báo hiệu cho hệ thống về vấn đề nào đó không?
- Hệ thống có thể hỗ trợ một số công việc thường nhật của actor nào đó hay không?

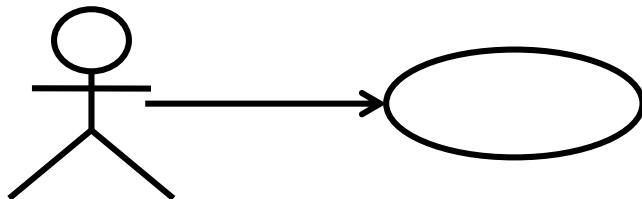
Tìm kiếm Use Case (tt)

Một số câu hỏi khác cần chú ý:

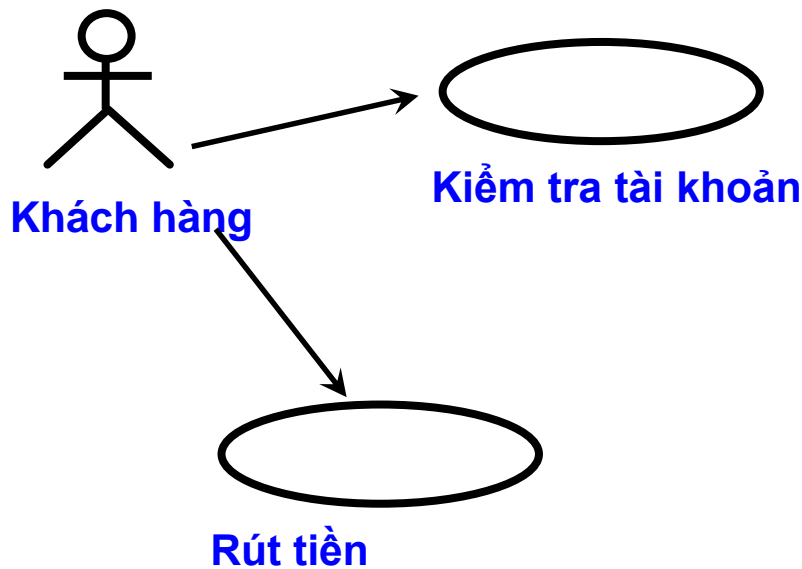
- Hệ thống cần dữ liệu input/output nào? Dữ liệu đó đến từ đâu?
- Những khó khăn nào liên quan đến hiện thực của hệ thống hiện tại (chẳng hạn hệ thống quản lý bằng giấy tờ nên được thay thế bằng hệ thống quản lý trên máy tính)?

Sơ đồ Use-case

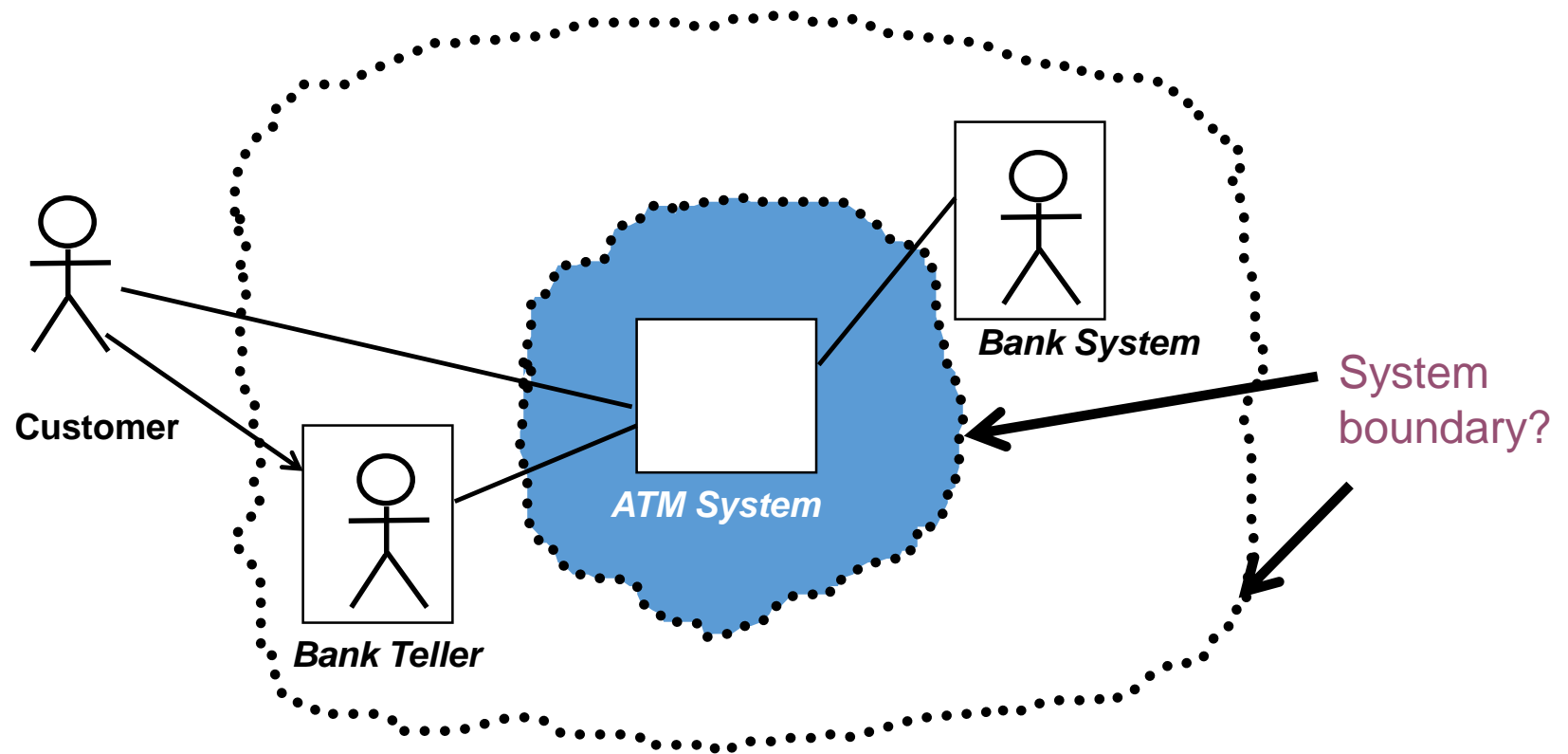

Sự tương tác giữa Actor và Use-case
Chiều của mũi tên thể hiện vai trò chủ động trong sự tương tác

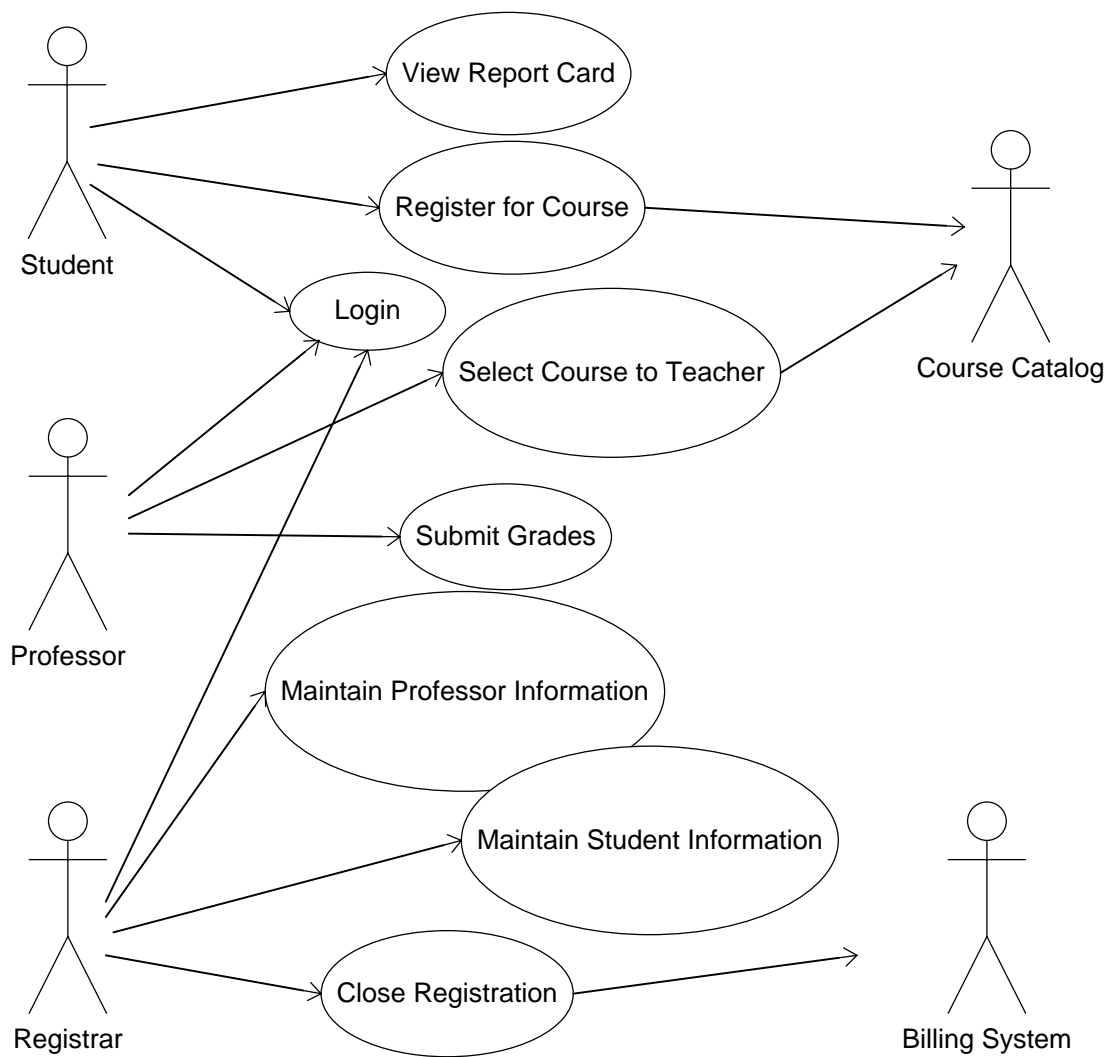

Actors and System boundary

How would you read this diagram?

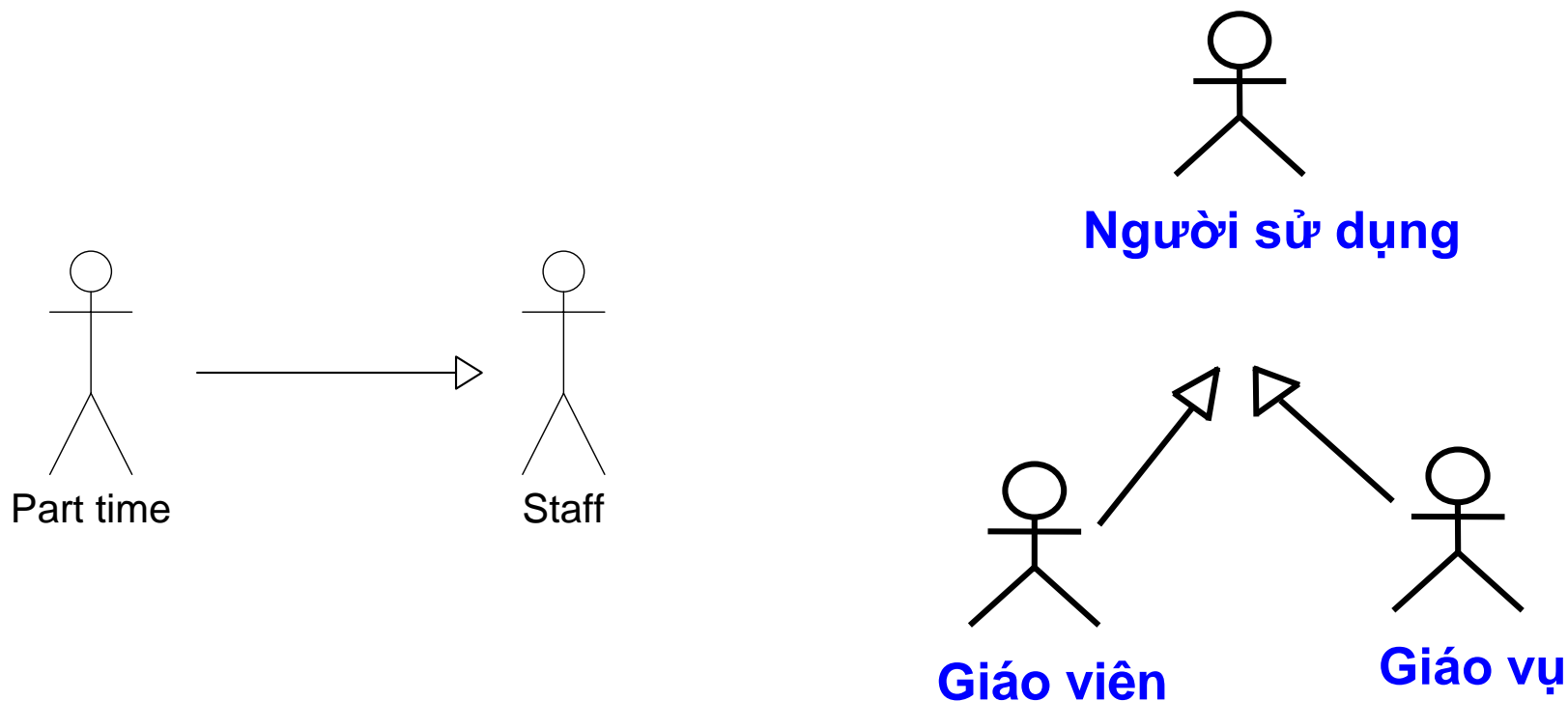

Các loại mối quan hệ

- Phụ thuộc
- Tổng quát hóa
- Kết hợp

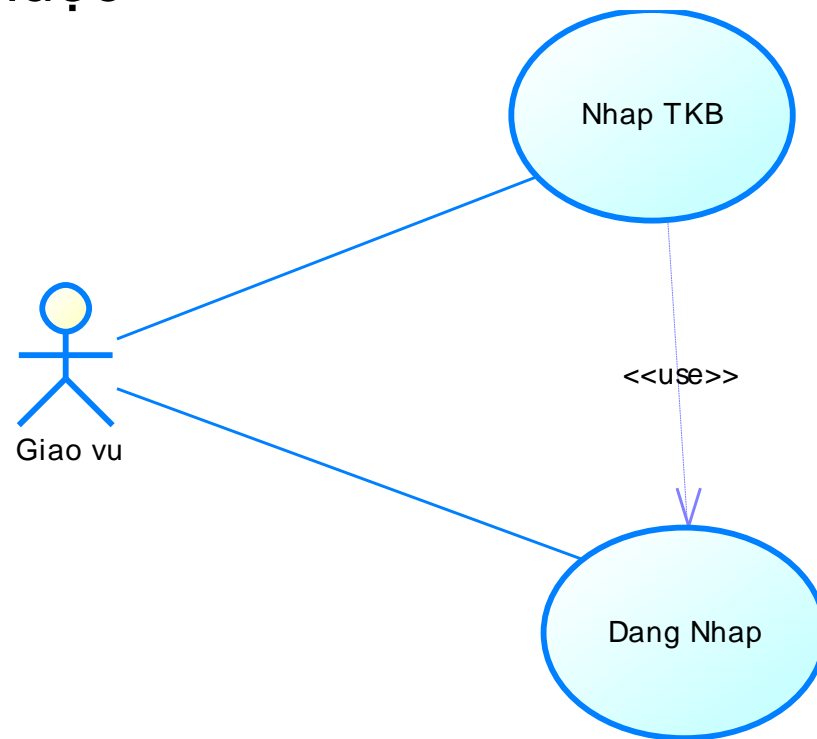
Tổng quát hóa giữa các Actor

Quan hệ giữa các Use Case

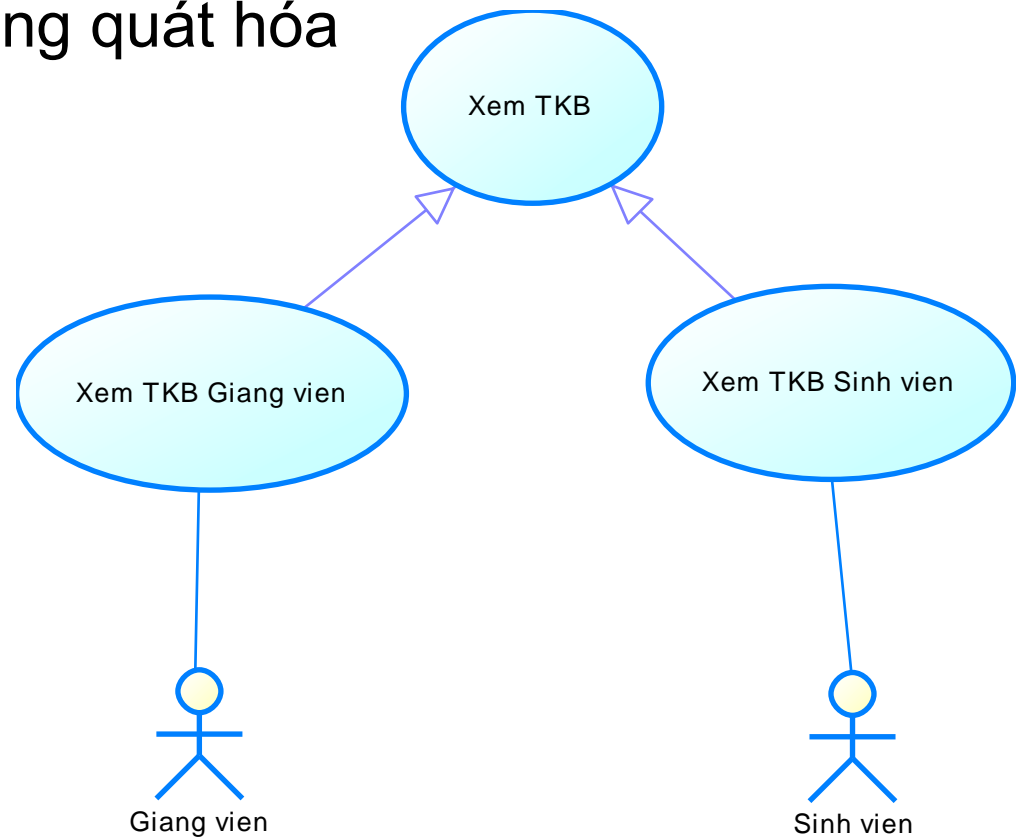
- Use case – Use case
 - Dependency: Phụ thuộc

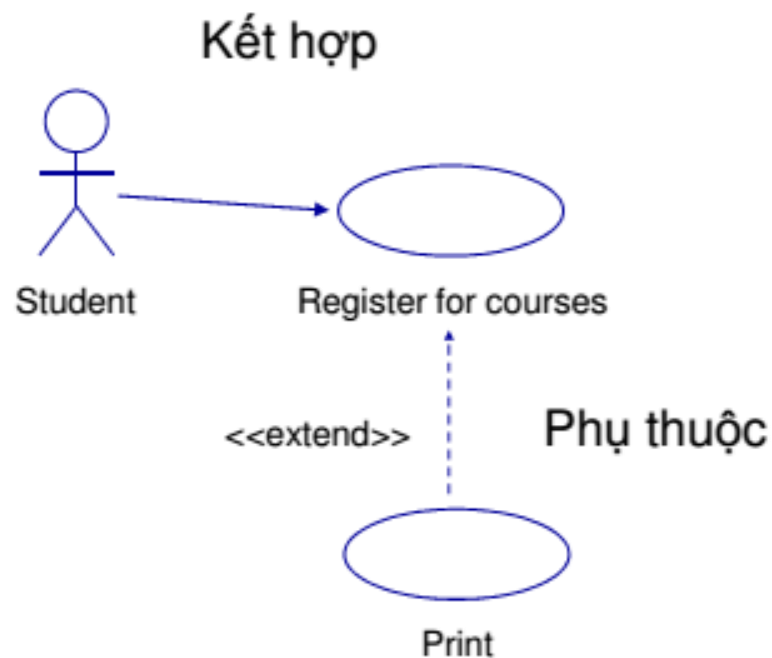
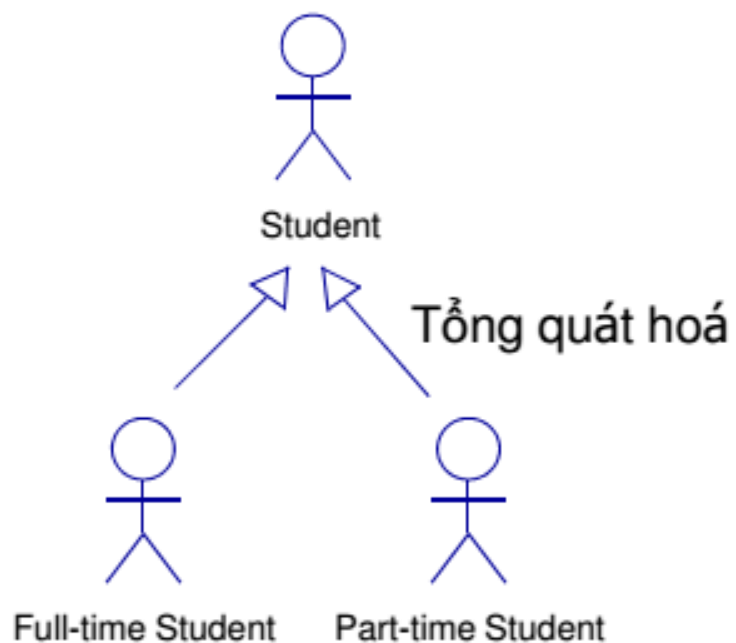
Quan hệ giữa các Use Case

- Use case – Use case
 - Generalization: Tổng quát hóa

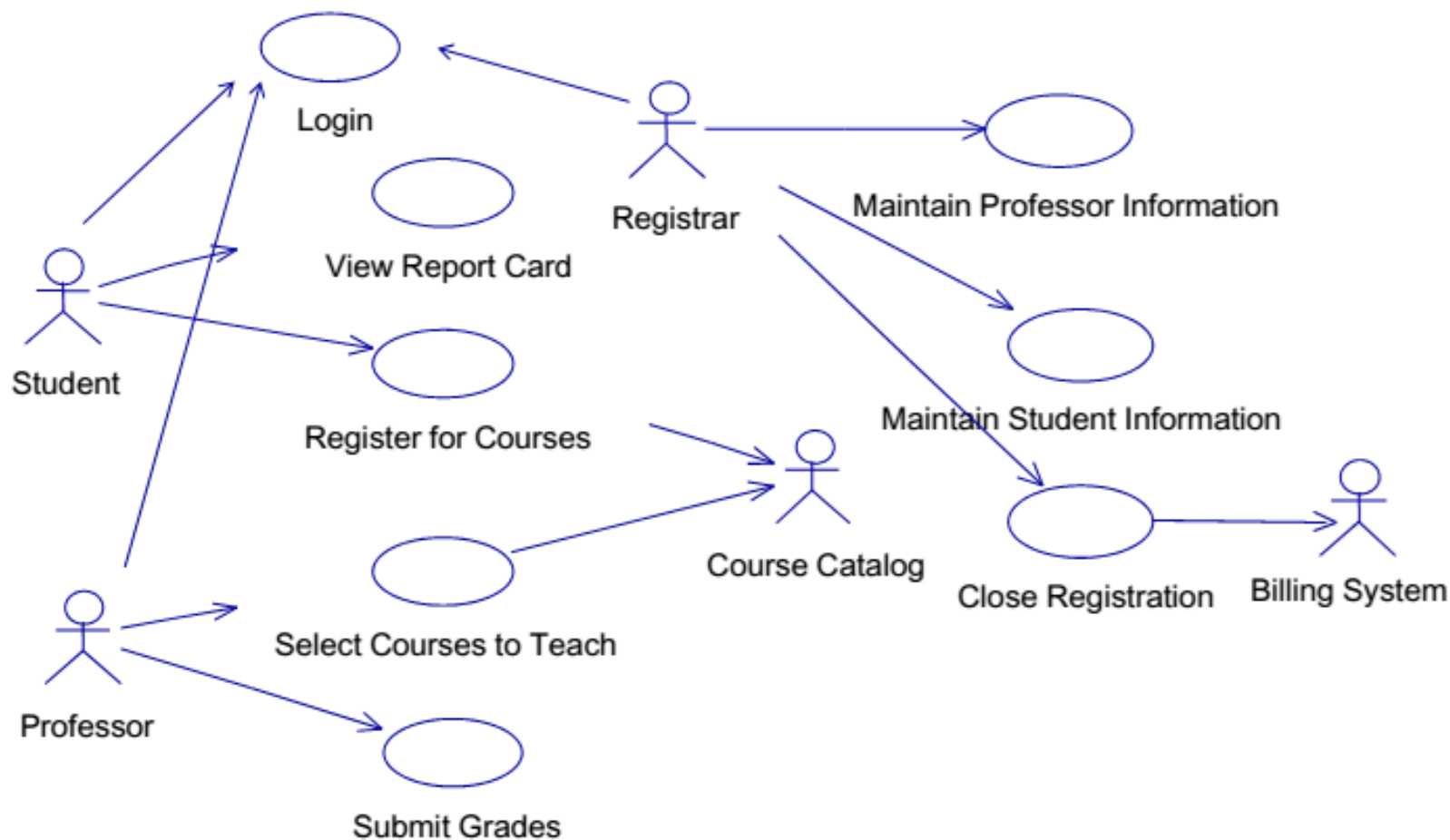

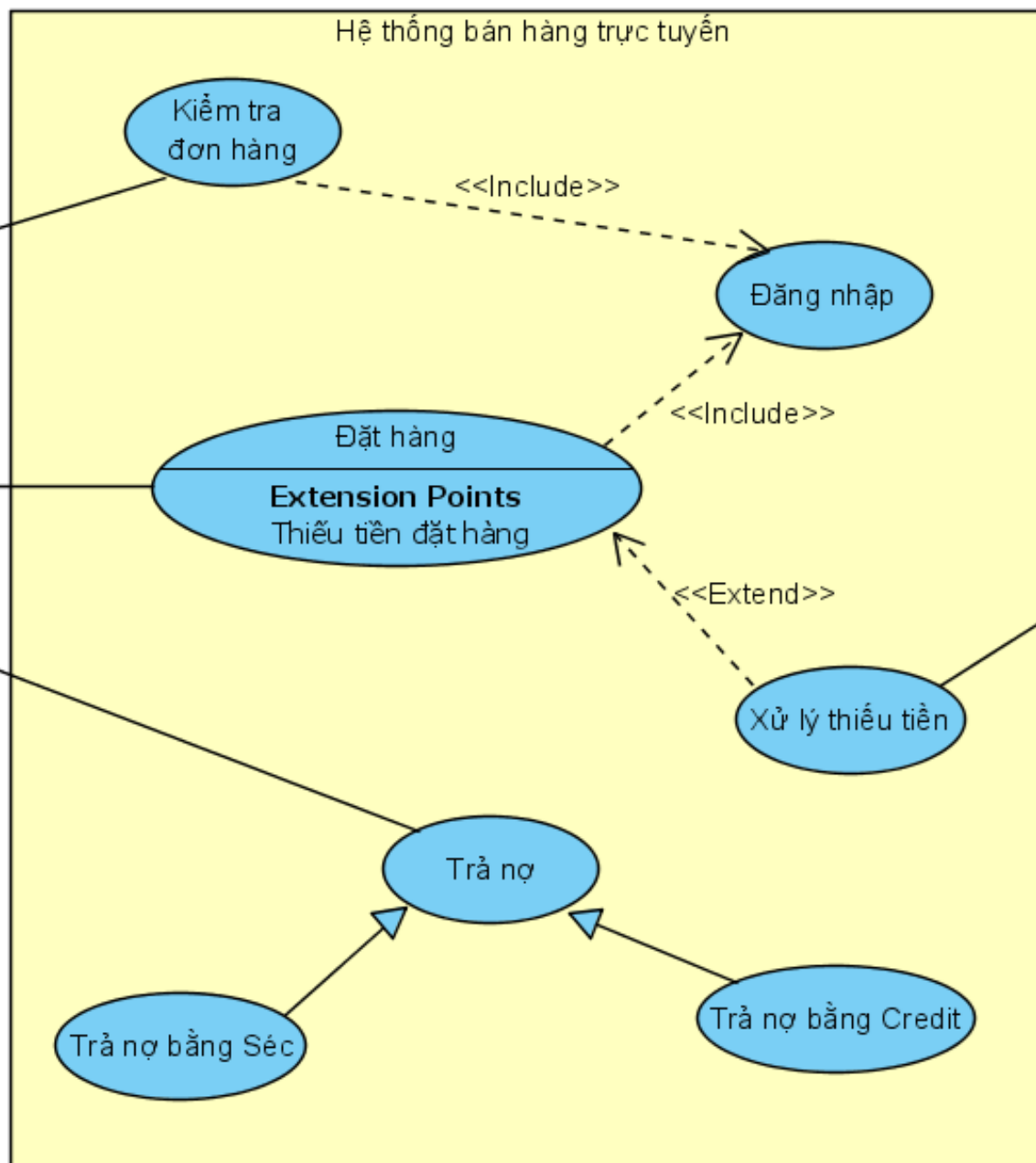
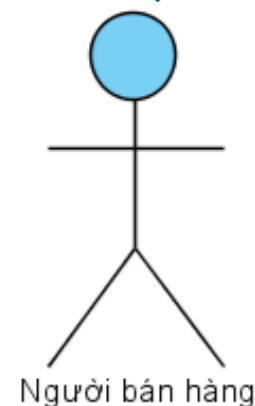
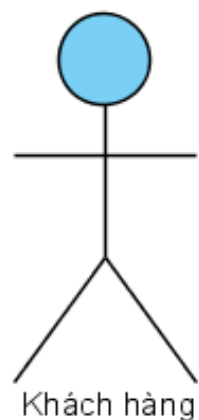
Ví dụ

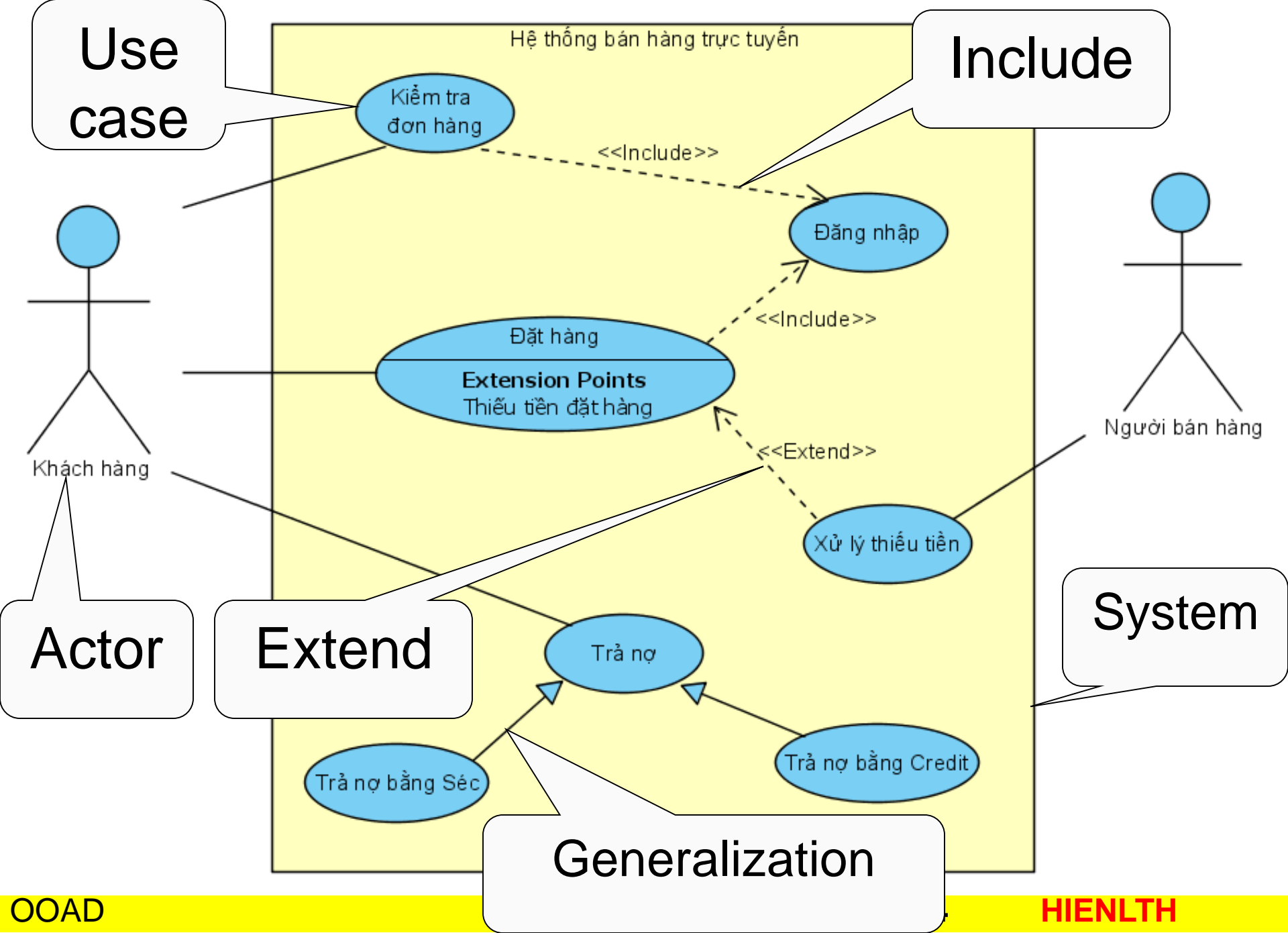

Ví dụ

Chú ý:

- Khi nào thì vẽ quan hệ **<include>** (bao hàm)

→ Use case A được gọi là include B nếu trong xử lý của A có gọi đến B ít nhất 1 lần !

- Minh họa thông qua Code

```
Class B { public void X () { .... } }
```

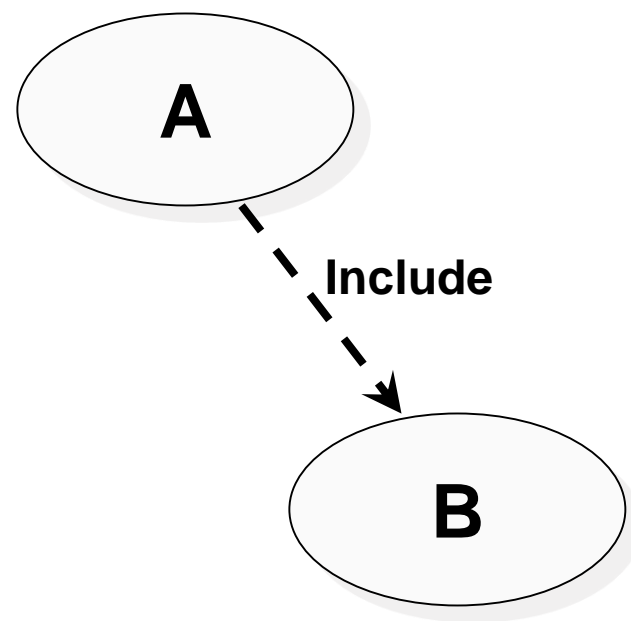
```
Class A {
```

```
    Pubic void Y () {
```

```
        B objB = new B(); objB.X (); ...
```

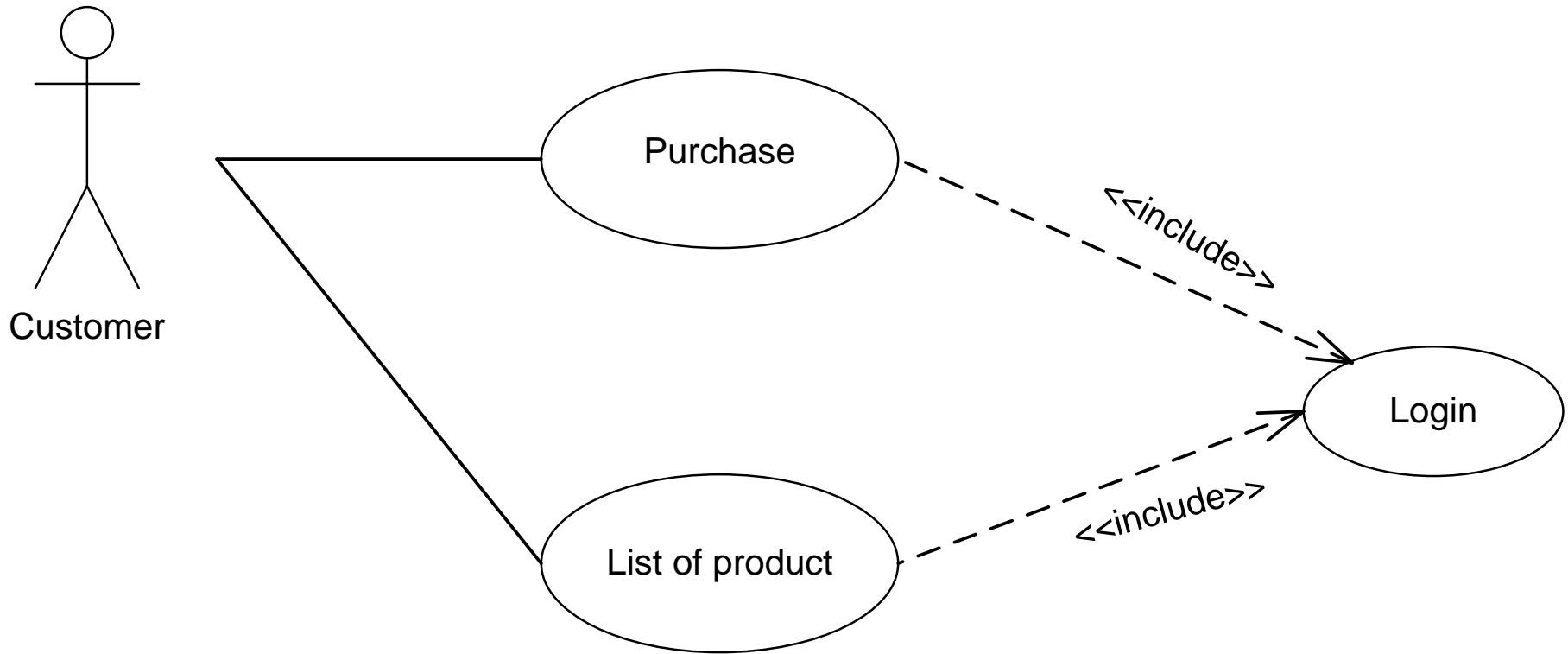
```
    }
```

```
}
```


Association: Include

Chú ý:

- Khi nào thì vẽ quan hệ **<extend>** (mở rộng)
→ Use case B được gọi là **extend** A nếu use case B được gọi bởi A nếu thỏa mãn điều kiện nào đó.

- Minh họa thông qua Code

```
Class B { public void InẤn () { .... } }
```

```
Class A {
```

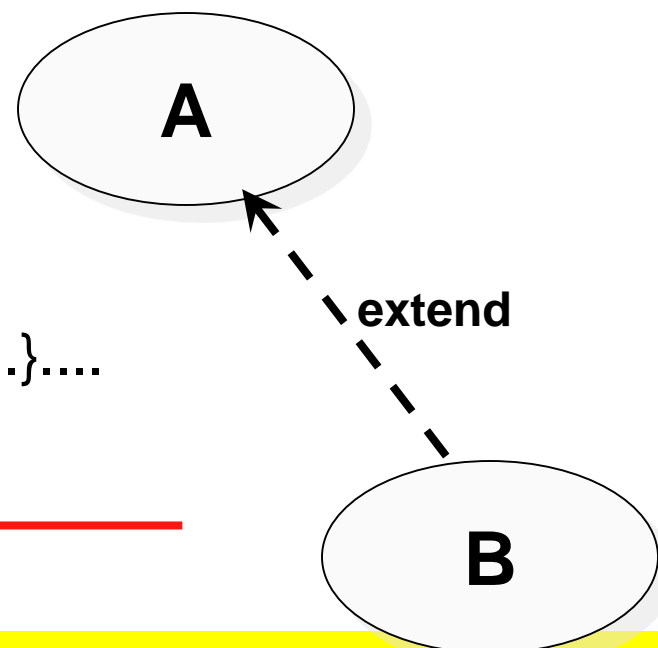
```
    pubic void XemDSSV () {
```

```
        ... If (Click_Nút_InẤn)
```

```
        { B objB = new B(); objB.InẤn(); ...}....
```

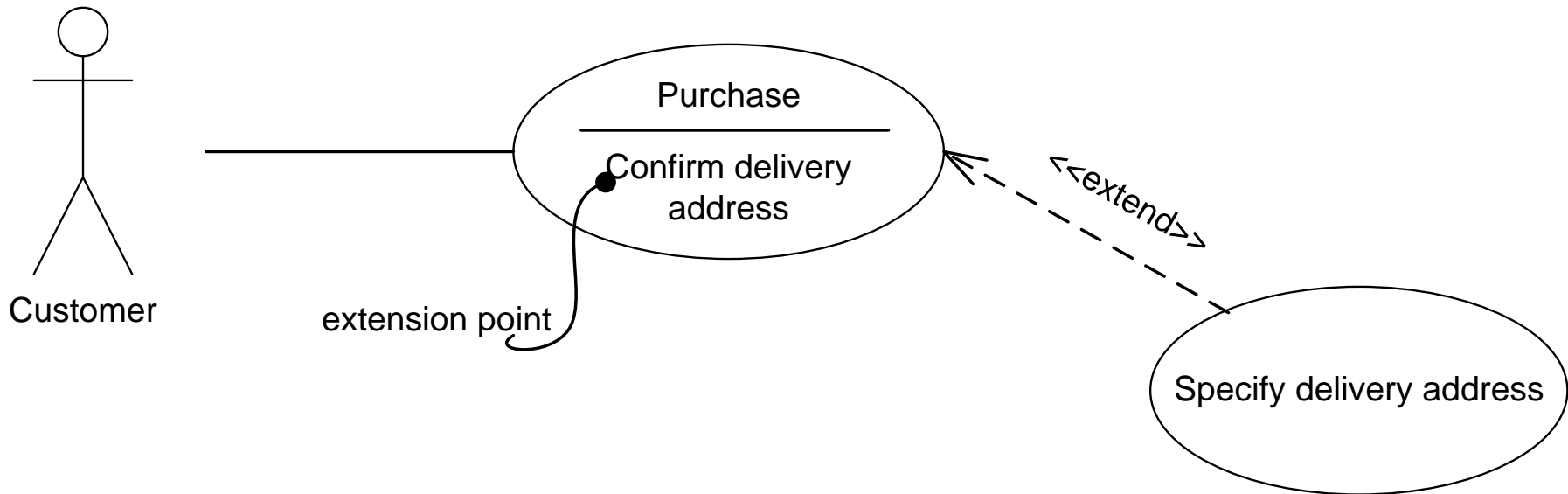
```
    }
```

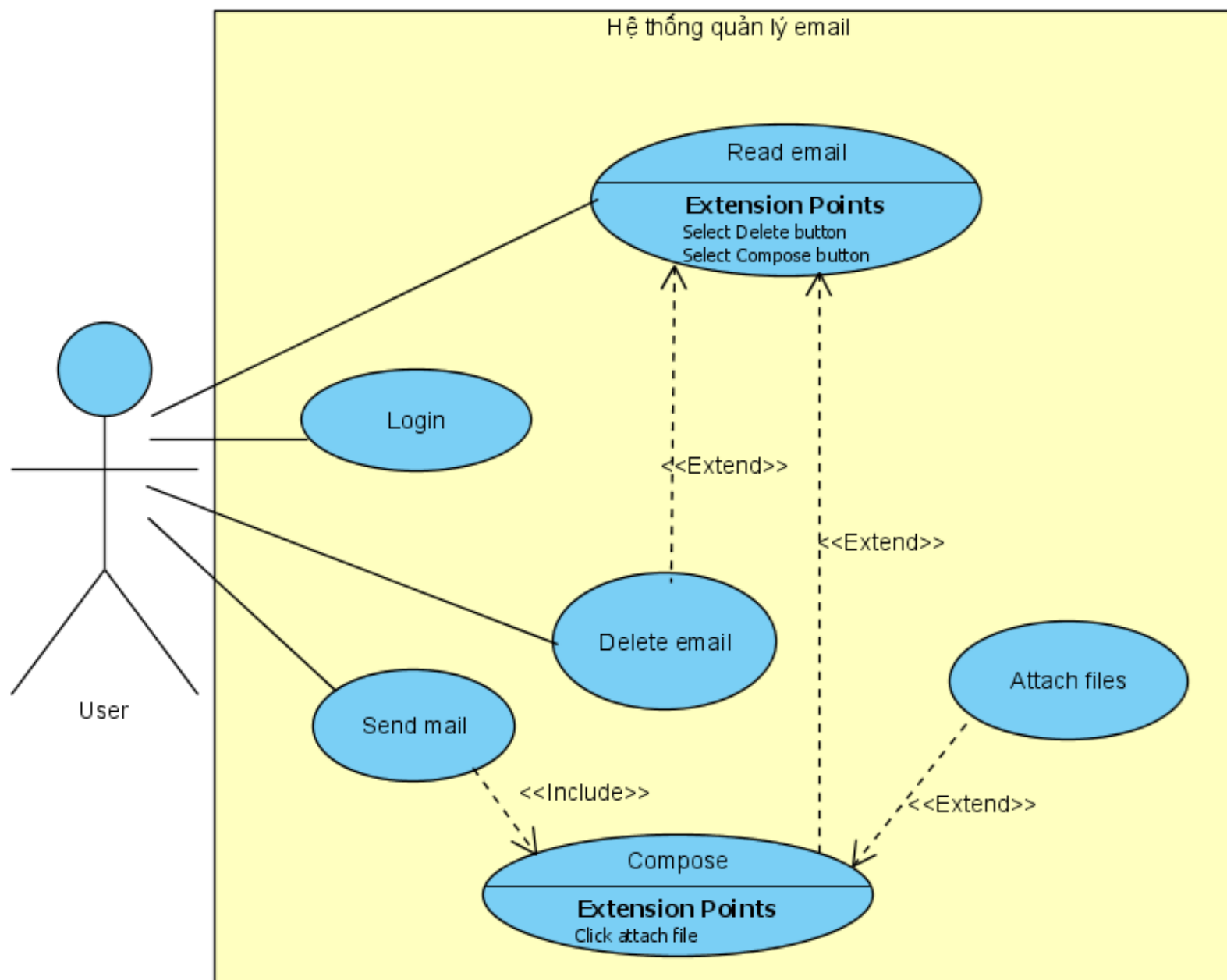
```
}
```


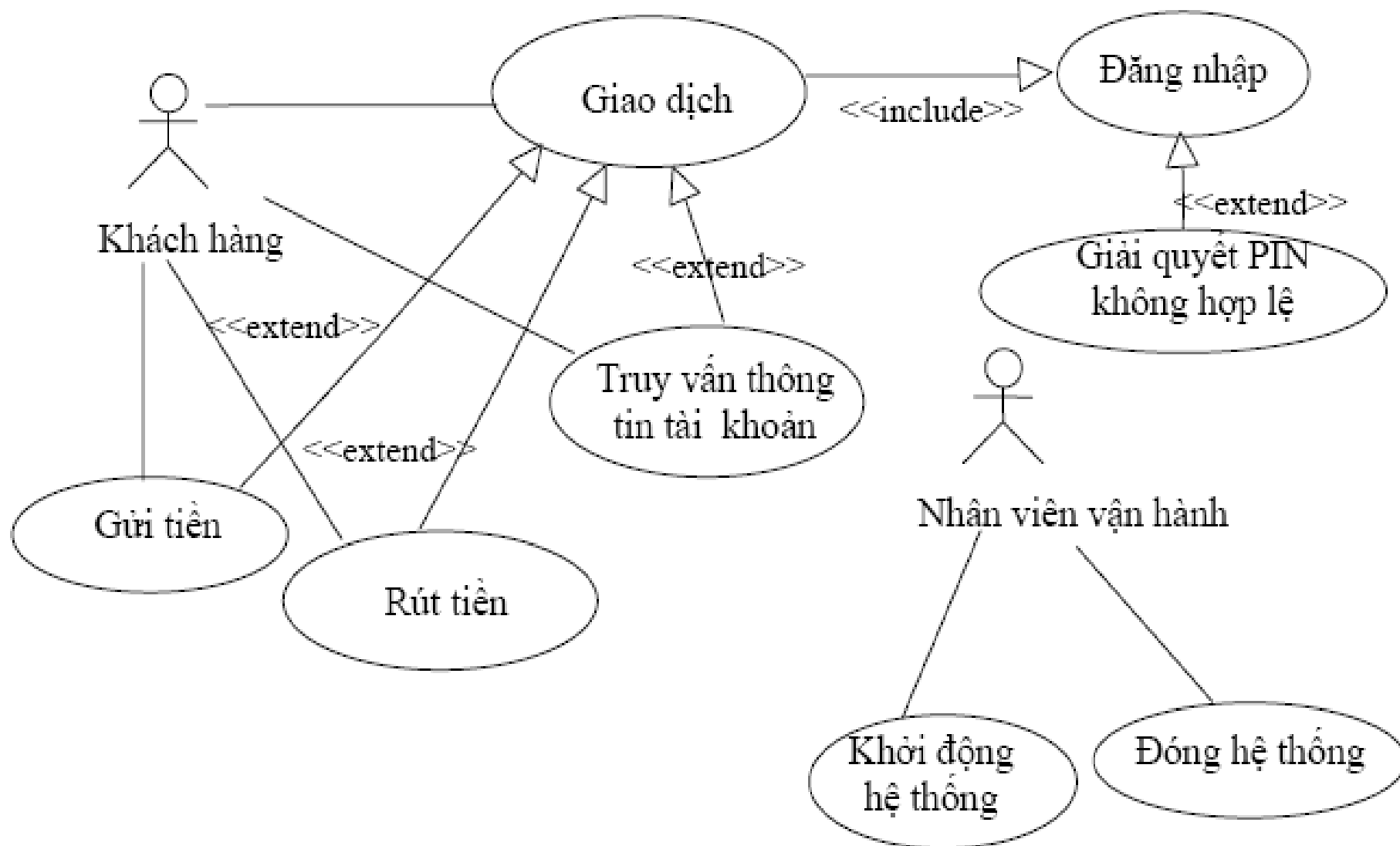

Association: Extend

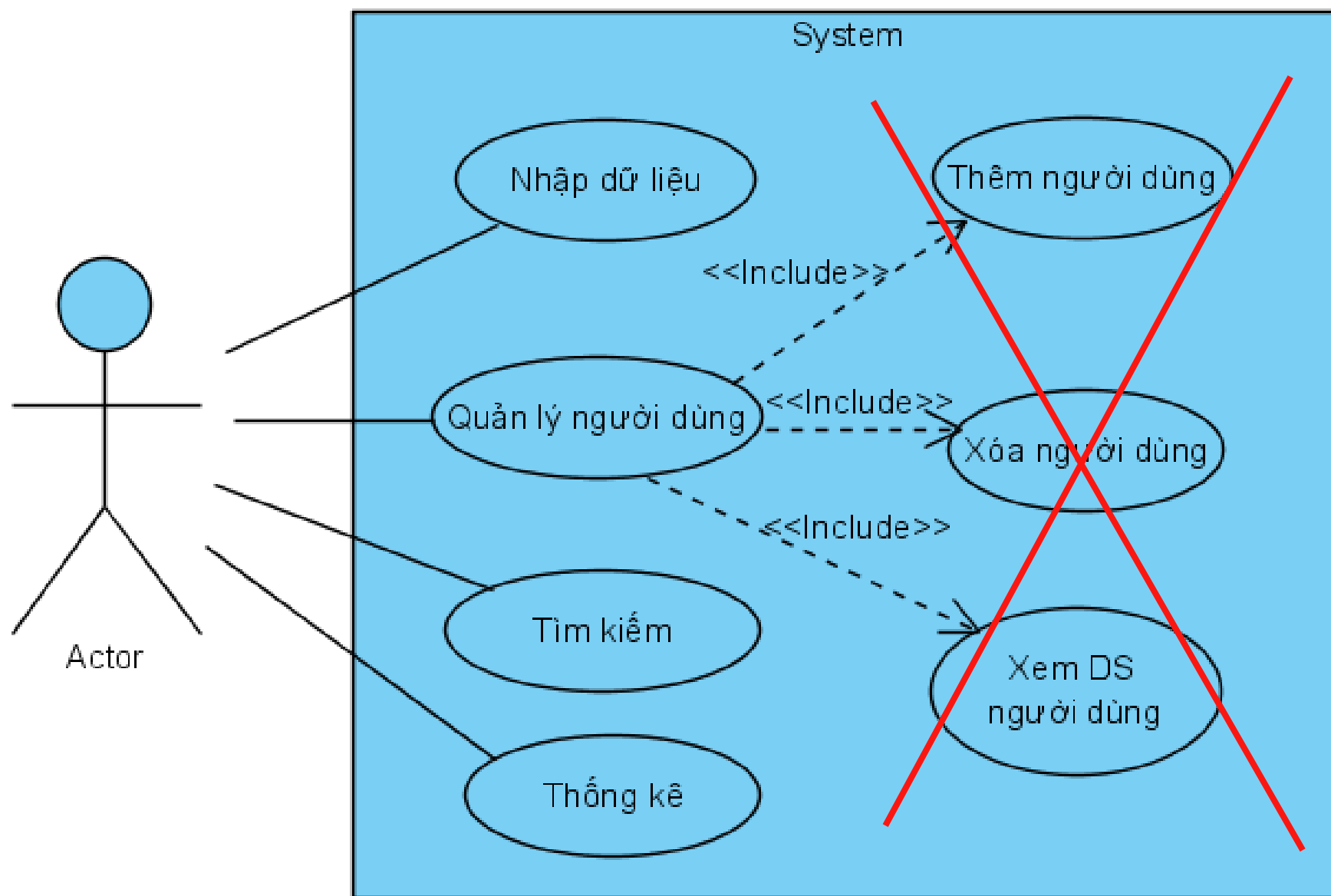
Một số hình vẽ đúng

Mô hình use case của hệ thống máy ATM

Một số hình vẽ sai

Vẽ quan hệ tổng quát hóa (thừa kế)

- ❖ Khi nào thì vẽ quan hệ <Generalization> (tổng quát hóa)
→ Use case A được gọi là Generalization B nếu B là một trường hợp riêng của A !

- ❖ Nếu A Generalization B thì code có dạng như thế nào

Class A {

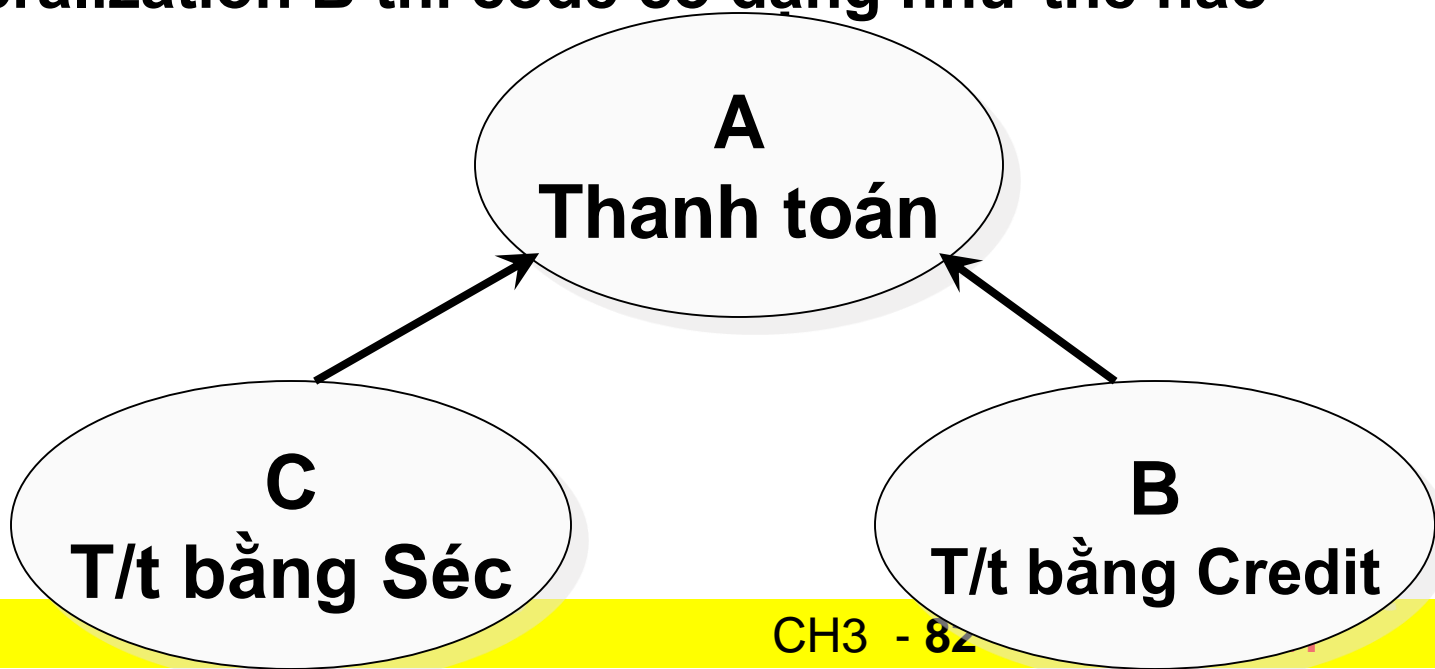
.....

}

Class B : A

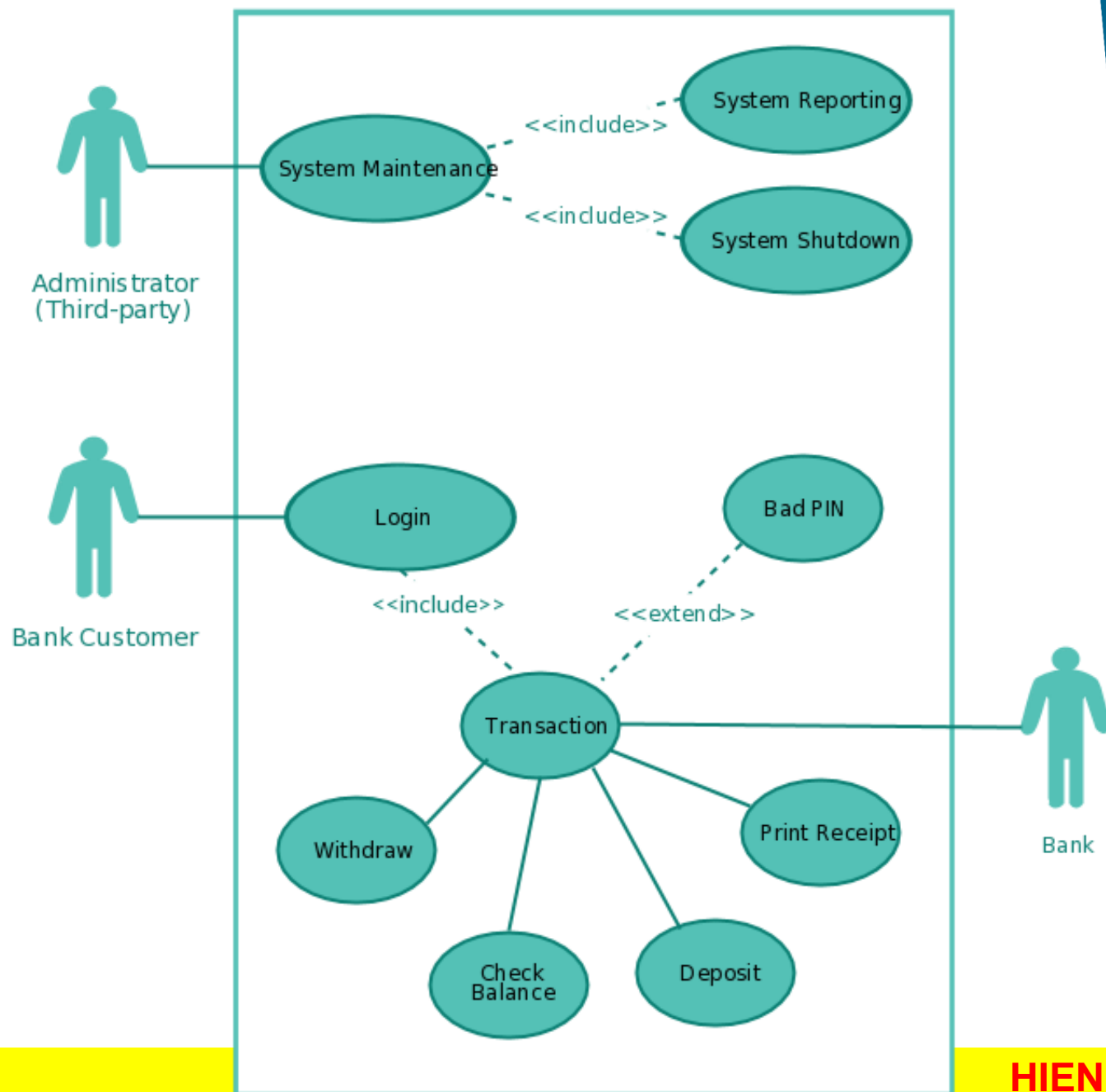
{

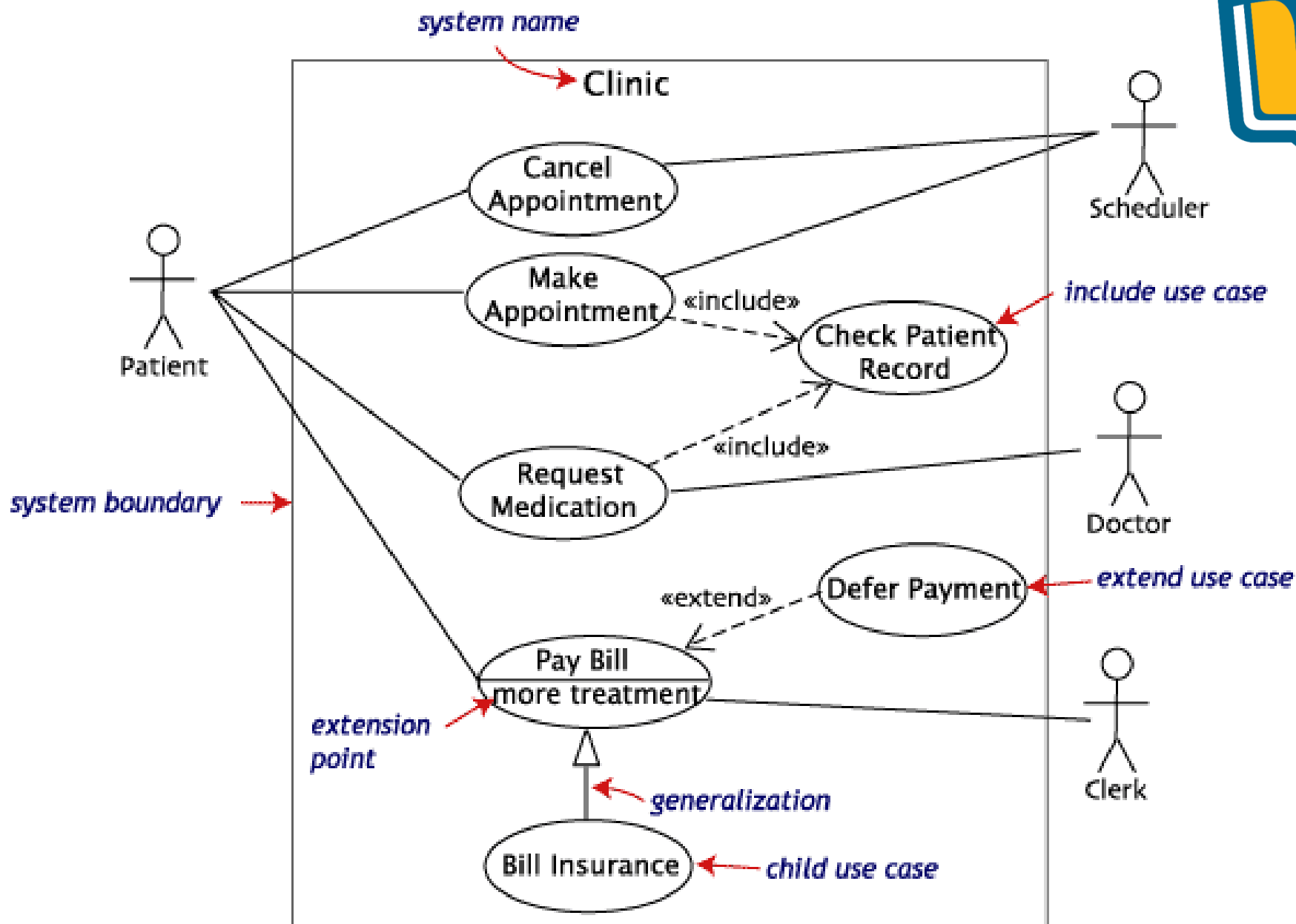
.....

Simple ATM Machine System

5. Viết bản mô tả ca sử dụng (use case description)

- Bản mô tả ca sử dụng miêu tả tất cả các vấn đề liên quan đến một ca sử dụng.
- Bản mô tả ca sử dụng dùng để quản lý thông tin một ca sử dụng.
- Dùng làm cơ sở cho các định hướng phân tích, thiết kế, mã hóa, kiểm thử theo hướng ca sử dụng ở các công đoạn tiếp theo

Các thành phần của use case description

Use Case Name:	ID:	Importance Level:
Primary Actor:	Use Case Type:	
Stakeholders and Interests:		
Brief Description:		
Trigger:		
Relationships: (Association, Include, Extend, Generalization)		
Normal Flow of Events:		
Subflows:		
Alternate/Exceptional Flows:		

Các thành phần của bản mô tả Use Case...

- **Use case name:** tên của ca sử dụng. VD đăng ký
- **ID:** định danh ca sử dụng. VD UC14
- **Important level:** mức độ quan trọng của ca sử dụng. Bạn có thể dùng chỉ số cụ thể hoặc dùng mức độ quan trọng tương đối: cao (hight), normal (thông thường), low (thấp)
- **Primary actor:** tác nhân chính
- **Use case type:** loại ca sử dụng. VD chi tiết/ tổng quát, tình chế/thực
- **Stakeholders and interests:** một ca sử dụng có thể có nhiều stakeholder và các mối quan tâm của họ tới nó

Các thành phần của bản mô tả Use Case...

- **Brief description:** có thể dùng 1 đôi dòng mô tả ngắn gọn về ca sử dụng hoặc không
- **Trigger:** Điều kiện khởi phát. Với mỗi ca sử dụng thường có 1 trigger gây ra sự bắt đầu của ca sử dụng
- **Relationships:** giải thích làm thế nào ca sử dụng này liên quan tới những ca sử dụng và người dùng khác theo 4 kiểu quan hệ: association, generalization, include, extend

Các thành phần của bản mô tả Use Case...

- **Normal flow event:** chỉ bao gồm các bước được thực hiện thông thường bên trong 1 ca sử dụng
- **Sub flow event:** Trong một số trường hợp luồng sự kiện thông thường lại có thể tiếp tục được phân rã thành luồng sự kiện con
- **Alternate and exception flows:** các luồng ngoại lệ và thay thế là những luồng sự kiện có xảy ra thực tế nhưng không được đưa vào yêu cầu chính thức của ca sử dụng.

Ví dụ về use case description

Use-Case Name: Make appointment		ID: <u>2</u>	Importance Level: <u>High</u>
Primary Actor: Patient		Use Case Type: Detail, essential	
Stakeholders and Interests: Patient - wants to make, change, or cancel an appointment Doctor - wants to ensure patients' needs are met in a timely manner			
Brief Description: This use case describes how we make an appointment as well as changing or canceling an appointment.			
Trigger: Patient calls and asks for a new appointment or asks to cancel or change an existing appointment.			
Type: External			
Relationships: Association: Patient Include: Make Payment Arrangements Extend: Create New Patient Generalization:			

Normal Flow of Events:

1. The Patient contacts the office regarding an appointment.
2. The Patient provides the Receptionist with his or her name and address.
3. The Receptionist validates that the Patient exists in the Patient database.
4. The Receptionist executes the Make Payment Arrangements use case.
5. The Receptionist asks Patient if he or she would like to make a new appointment, cancel an existing appointment, or change an existing appointment.
 - If the patient wants to make a new appointment, the S-1: new appointment subflow is performed.
 - If the patient wants to cancel an existing appointment, the S-2: cancel appointment subflow is performed.
 - If the patient wants to change an existing appointment, the S-3: change appointment subflow is performed.
6. The Receptionist provides the results of the transaction to the Patient.

Subflows:

S-1: New Appointment

1. The Receptionist asks the Patient for possible appointment times.
2. The Receptionist matches the Patient's desired appointment times with available dates and times and schedules the new appointment.

S-2: Cancel Appointment

1. The Receptionist asks the Patient for the old appointment time.
2. The Receptionist finds the current appointment in the appointment file and cancels it.

S-3: Change Appointment

1. The Receptionist performs the S-2: cancel appointment subflow.
2. The Receptionist performs the S-1: new appointment subflow.

Alternate/Exceptional Flows:

- 3a: The Receptionist executes the Create New Patient use case.
- S-1, 2a1: The Receptionist proposes some alternative appointment times based on what is available in the appointment schedule.
- S-1, 2a2: The Patient chooses one of the proposed times or decides not to make an appointment.

Exercise

Analysis and design use case diagram base on the script as below:

“There is an application to manage order in candy manufactory. Sale department can registry new order, reference/ updating or delete order. Manufacture department can reference order to schedule manufacturing. This Order Management application refer to other Customer Management system to get customer information then registry new order”.

References

Bài giảng này có tham khảo:

- Slide bài giảng “Xây dựng phần mềm hướng đối tượng”, **Trần Minh Triết**, ĐH KHTN TpHCM.
- Slide bài giảng “Phân tích Thiết kế HTTT hướng đối tượng”, **Nguyễn Trần Minh Thư**, ĐH KHTN TpHCM.
- Slide bài giảng Kỹ nghệ phần mềm, ĐH Công nghệ, ĐHQG Hà Nội.
- UML, Nguyễn Văn Quý, APTECH, Hưng Yên.

Câu hỏi và thảo luận

Thank you!!!

